

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

3^E JAARGANG

WOENSDAG 7 AUGUSTUS 1918

No. 136

**Stoomvaart-Maatschappij
NEDERLAND
AMSTERDAM.**

**Stoomvaart-Maatschappij
ROTTERDAMSCH LLOYD
ROTTERDAM.**

TIJDELIJKE MAILDIENST
JAVA—SAN FRANCISCO vice versa
via
Singapore, Hongkong, Manilla,
Nagasaki en Honolulu.

VRACHTBOOTDIENST
van Java naar San Francisco vice versa, in
vereeniging met de Java-China-Japan Lijn.

JAVA—NEW YORK LIJN.
Geregelde vrachtbootdienst van New York
naar Nederlandsch-Indië vice versa, via het
Panama-Kanaal in samenwerking met
andere Maatschappijen.

JAVA—BENGALEN LIJN.
Geregelde dienst van Nederlandsch-Indië
naar Rangoon en Calcutta vice versa.

Accountantskantoor
James Polak
(Lid Ned. Acc. Verg.)
POSTHOORNSTEEG 7B
ROTTERDAM.

F. & W. VAN DAM
Makelaars in Assurantiën
Wijnhaven 63 - Rotterdam

belasten zich met het
plaatsen van
alle Assurantiën,
onverschillig van wel-
ken aard, geene uit-
gezonderd.

**N.V. Furness' Scheepvaart-
en Agentuur Maatschappij**

ROTTERDAM—AMSTERDAM.

Telegram-Adres: „FURNESS”
Telefoon Nos. ROTTERDAM 7744 47
„ „ AMSTERDAM N 5866, N 1267

Reeders, Cargadoors, Expeditieuren, Kolen-
handelaren, Stuwadoors, Assurateurs etc.

Speciale afdeling voor het bevrachten
van scheepsladingen per stoomende en
zeilende ruimte.

AAN- EN VERKOOP VAN SCHEPEN

GEREGELDE LIJNEN VAN EN NAAR:
BALTIMORE (Holl. Amer. Lijn) elke 10 14 dagen
*CARDIFF (en Birmingham District) wekelijks
*MIDDLESBROUGH . . . . . elken Zaterdag
*STOCKTON ON TEES . . . . . elken Zaterdag
*SUNDERLAND . . . . . elken Zaterdag
*ALEXANDRIE . . . . . elke 2/3 weken
CANADA (via Londen) . . . . . elke 10 dagen
AUSTRALIE (via Londen) . . . . . elke 14 dagen
*ZUID-AMERIKA (via Antwerpen) elke 2/3 weken
*MAROKKO (via Antwerpen) . . . . . elke 14 dagen
CUBA (via Liverpool) . . . . . elke 10 dagen
Doorvrachten naar en van alle deelen der wereld.
Levering van Engelsche Stoomkolen en Gaskolen.
* Diensten tijdens den oorlog gestaakt.

Nationale
Levensverzekering-Bank

OPGERICHT 1863

TE

ROTTERDAM.

**ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING**

Rotterdam 's-Gravenhage

Boompjes	Mauritskade
Delfshaven	Bezuidenhout
Feijenoord	Kneuterdijk
Glashaven	Naaldwijk
Schiedam	Rijswijk
Vlaardingen	Scheveningen

Amsterdam

Rokin

Zaandam

KAPITAAL EN RESERVEN

f 66.000.000,—

**NATIONALE
BANKVEREENIGING**

Hoofddirectie en Centrale
Administratie te Utrecht

Alkmaar, Alphen a. d. R., Amersfoort,
Apeldoorn, Arnhem, Assen, Barneveld,
Bodegraven, Borculo, Boskoop, Den Burg
(Texel), Coevorden, Culemborg, Delft,
Devènter, Doetinchem, Dokkum, Dordrecht,
Drachten, Ede, Franeker, Geldermalsen,
Goes, Gorinchem, Gouda, Groenlo, Gronin-
gen, Haarlem, Harlingen, Heerenveen, Den
Helder, Hengelo (O.), Hoogeveen, Hooge-
zand, Hulst, Katwijk, Leeuwarden, Leiden,
Lochem, Meppel, Middelburg, Nijmegen,
Oostburg, Purmerend, Schagen, Schoon-
hoven, Sliedrecht, Sneek, Stadskanaal,
Terneuzen, Tholen, Tiel, Uithoorn, Utrecht,
Veendam, Veenendaal, Vlissingen, Wilder-
vank, Woerden, IJmuiden, Zeist, Zierikzee,
Zutfen, Zwijndrecht.

KAPITAAL EN RESERVEN

f 7.200.000,—

De aandacht wordt gevestigd op de afgifte
van Binnenlandsche Credietbrieven,
waardoor in ruim 80 plaatsen in Nederland
gelden franco kunnen worden opgenomen.

**ZUID-NEDERLANDSCHE
HANDELSBANK**

Kapitaal f 3.000.000,—

EINDHOVEN - TILBURG - 's-HERTOGENBOSCH
BRED A - MAASTRICHT - SITTARD - VENLO

Belast zich met
de behandeling van alle bankzaken
SAFE DEPOSIT

Rotterdamsche Scheepshypotheekbank

Commissarissen: Mr. J. B. VAN BERCKEL, Directeur der 's-Gravenhaagsche Crediet-Vereeniging en Deposito-Kas; D. G. VAN BEUNINGEN, Directeur der Steenkolen-Handelsvereeniging; *Mr. J. COERT, Advocaat; Z. W. C. DEKKERS, Lid der firma Erhardt & Dekkers; Mr. TH. A. FRUIN, Advocaat; *J. VAN DER GIESSEN, Directeur der N.V. C. van der Giessen & Zonen's Scheepswerven; *A. GLEICHMAN, Lid der firma M. van Marle; J. B. A. JONCKHEER, Directeur der Stoomvaart-Maatschappij „Nederland”; Mr. K. P. VAN DER MANDELE, Directeur der Rotterdamsche Bankvereeniging; *J. MEES Mzn., Lid der firma Bonn & Mees; PHS. VAN OMMEREN Jr., Lid der firma Phs. van Ommeren; J. RYPPERDA WIERDSMA, Directeur der Holland-Amerika-Lijn, te Rotterdam.
*Raad van Toezicht. Directeur: Mr. W. C. MEES.

Uitgifte van 5 pCt. PANDBRIEVEN

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ

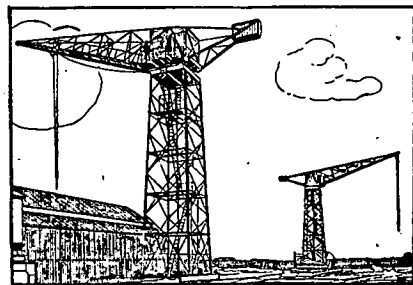
GESTORT KAPITAAL f 70.000.000,— STATUTAIRE RESERVE f 12.760.286,—

Hoofdkantoor: AMSTERDAM - Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in de voornaamste plaatsen van NEDERLANDSCH-INDIË,
in de STRAITS-SETTLEMENTS, in BRITSCHE-INDIË en in CHINA.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten,
Incasseeringen en Financieringen, Schriftelijke of Telegrafische Credieten,
Reiscredietbrieven, Deposito's, Rekeningen-Courant,
Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken.

Nederlandsche Staalindustrie
Rotterdam
Yzerbouw - Lijsten - Kranen

Bank-Associatie

Wertheim & Gompertz 1854 en Credietvereeniging 1855.

GEBR. VAN UDEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - ZAANDAM

Reeders en Cargadoors
Bevrachtingsagenten - Expeditieuren
KOOP en VERKOOP VAN SCHEPEN
Telegram-Adres: „VANUDEN”

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

BANKIERS

SCHIEDAM — ROTTERDAM — VLAARDINGEN

Behandeling van alle Bankzaken

ASSURANTIE-MAKELAARS

ROTTERDAM — AMSTERDAM

Bezorging van alle Assurantiën

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

3^E JAARGANG

WOENSDAG 7 AUGUSTUS 1918

No. 136

INHOUD

	Blz.
ORGANISATIE VAN DEN SUIKERHANDEL OP JAVA door A. V.	689
De eerste daad van Economische Voorlichting aangaande het Buitenland door G. E. Huffnagel	690
Ricardo en Prof. Verrijn Stuart door G. M. Boissevain ..	695
Het nieuwe Octrooi der Banque de France door Mr. L. F. A. M. van Ogtrop	697
AANTEKENINGEN:	
China in 1917	700
Industrie in Zuid-Afrika	701
BOEKAANKONDIGING:	
Dr. C. A. Verrijn Stuart: De Goudkwestie, bespr. door Mr. G. W. J. Bruins	701
Mr. R. Bijlsma: Rotterdam's Welvaren 1550/1650, bespr. door J. Hudig	703
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGERIED	703
MAANDCIJFERS:	
Emissies	704
Postcheque en Girodienst	704
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

5 AUGUSTUS 1918.

Ook voor deze week valt een verdere verruiming van de geldmarkt te constateeren. Particulier-disconto noteerde $2\frac{1}{2}$ pCt., met zeer geringe omzetten. Geld op prolongatie onveranderd $2\frac{1}{2}$ p.Ct.

Op de wisselmarkt waren de omzetten eveneens gering. Marken vaster op de berichten, in zake de kolenleverantie's uit Duitschland. De koers steeg tot 32.70. In het laatst ging het avans weder geheel verloren; slot iets beter 32.20.

De in het vorig overzicht vermelde daling van de Entente deviezen is deze week verder gegaan.

Het is vooral Londen, dat hierbij den toon geeft; de geruchten over de schadevergoeding van den getorpedeerden Statendam deden eveneens hun invloed gelden. Slot 9.06 brief.

ORGANISATIE VAN DEN SUIKER- HANDEL OP JAVA. *)

Bij de besprekingen in de maand Juni te Londen gevoerd tusschen eene commissie van de Java Suiker-vereëninging en den grootsten exporteur van Javasui-ker ter beraming van de beste wijze van hulpverlening aan de noodlijdende suikercultuur, werd het zeer juiste standpunt ingenomen, dat alleen eene tijdelijke vereë-ning der belangen van verkoopers en koopers op Java m.a.w. van fabrikanten en exporteurs afdoende verbetering van den toestand kan brengen. Genoemde commissie keerde in het begin van Juli naar Neder-land terug met een ontwerp voor eene overeenkomst, waarbij de voornaamste exporteurs in het vervolg als verkoopagenten zouden optreden van de gecombineer- de fabrikanten tegen eene vaste commissie, terwijl exporteurs geheel zouden moeten afzien van het doen

*) Vervolg op het artikel in No. 132.

van zaken voor eigen rekening. Zij zouden dan telkens met toestemming van een vertegenwoordiger der pro- ducenten de prijzen vaststellen, waartoe naar de ver- schillende landen verkocht mag worden, waarbij het ene land vaak hoogere prijzen kan aanleggen dan het andere. De bedoeling was om op deze wijze voor dat gedeelte van den suikeroogst, waarvoor scheepsruimte verkrijgbaar was, goede winstgevendende prijzen te be- dingen en daarvan alle producenten in verhouding tot hunne productie te laten profiteeren.

Gedurende de maand Juli volgden daarop met tijde- lijke onderbrekingen langdurige onderhandelingen tusschen producenten en exporteurs onderling en ook tusschen producenten en exporteurs. Deze onderhan- delingen werden niet vergemakkelijkt door zich tel- kens voordoende misverstanden en door een gebrek aan vertrouwen bij enkele producenten in de bedoelin- gen der exporteurs, zoodat de besprekingen herhaal- delijk dreigden geheel te worden afgebroken. Bij eene groote combinatie als de hier gedachte is het volle wederzijdsche vertrouwen toch een der voornaamste vereischten. Bestaat dit vertrouwen, dan kan het ook niet moeilijk zijn over enkele punten van het Lon- densche concept-contract, die hier bij sommige par- tijen aanstoot gegeven hebben, overeenstemming te verkrijgen. De verschillende exporteurs op Java waren reeds spoedig tot volkomen overeenstemming gekomen ten opzichte van de wijze van werking der combinatie, alhoewel het voor hen — vooral bij de tegenwoordige lage prijzen voor Javasuiker. — bepaald voordeeliger zoude zijn om onafhankelijk te blijven tegenover onaf- hankelijk optredende verkoopers. Zij werden echter bereid gevonden concessies te doen aan het groote alge- meen belang van Java in deze abnormale tijden. Anders zou de toestand voor exporteurs worden, wanneer zich de producenten alleen zouden willen aaneensluiten en dus onafhankelijk werkende koopers komen te staan tegenover de groote vereëninging van verkoopers. Afge- zien van de ongunstige ervaringen, die men verleden jaar heeft opgedaan met eene vereëninging van uitslui- tend fabrikanten, zou het onmiddellijk gevolg eener dergelijke nieuwe, alleen fabrikanten omvattende, vereë- ninging zijn, dat zich ook de exporteurs onderling aan- eensluiten ter beveiliging hunner belangen. Het resul- taat daarvan zou dus zijn een belangenstrijd tus- schen de gecombineerde verkoopers tegenover de vereë- nigde koopers, hetgeen allerminst in het belang der suikercultuur geacht mag worden.

Ten einde een verder rekken der besprekingen en eventueele algeheele mislukking te voorkomen, heeft de Ned. Ind. Regeering gemeend te moeten ingrijpen. Op 29 Juli heeft de Gouverneur-Generaal eene door hem bijeengeroepen vergadering van belanghebbenden gepresideerd, waarbij hij op een dadelijk gezamenlijk optreden van suikercultuur en handel aandrang onder bedreiging van weigering van uitvoer-vergunningen aan alle niet bij een dergelijke combinatie aangesloten fabrieken. Tegelijkertijd werd eene kleine commissie benoemd, bestaande uit twee fabrikanten en een expor- teur — de heeren Gentis, Bennink en Ballingal — om een werkplan vast te stellen. Het resultaat is reeds geweest, dat de verkoopprijzen, die gedaald waren tot

f 5½ voor witte suiker en f 4½ voor No. 16 en h. uit oogst 1918 en f 5 voor witte suiker oogst 1917, verhoogd werden tot f 7¼ voor witte suiker, f 6¼ voor No. 16 en h. en f 6 voor No. 12/14 oogst 1918 en f ½ lager voor oogst 1917.

Daar echter tot de eerstgenoemde lage prijzen groote partijen gedurende de laatste dagen van Juli verkocht werden, is het aan te nemen, dat de vraag voorloopig gedekt is, zoodat fabrikanten niet zoo spoedig van de prijsverhoging zullen kunnen profiteren als wanneer zij met hunne verkoopen niet zoo overhaast te werk gegaan waren, waardoor eenige millioenen meer in de kassen der suikerfabrikanten gevloeid zouden zijn.

A. V.

DE EERSTE DAAD VAN ECONOMISCHE VOORLICHTING AANGAANDE HET BUITENLAND.

Een land kan op verschillende wijzen economische betrekkingen met het buitenland aanknoopen. De meest voorkomende vorm is die door den export van goederen. Daarnaast valt te noemen het verrichten van maritieme vrachtaart voor buitenlandsche rekening, het verstrekken van leeningen aan andere landen, hetzij aan staatsrechtelijke, hetzij aan privaatrechtelijke organen, terwijl tenslotte, om secundaire mogelijkheden buiten beschouwing te laten, voor een land relaties met den vreemde kunnen ontstaan, doordat primo burgers van dit land hun arbeidsdiensten buiten de grenzen gaan aanbieden, secundo doordat een land uit het buitenland de personen ontvangt, die men in het algemeen kan samenvatten onder het begrip: toeristen. Afzonderlijk zij dan nog genoemd de betrekkingen voortvloeiende uit transitio, een bedrijf, dat, voor zoover het eigendom van het behandelde object niet verkregen wordt in het land waar de doorvoer plaats vindt en degenen, die hun zorgen daaraan wijden dus slechts betaalde lasthebbers zijn, te onderscheiden is van den export. Transitio komt voort uit een geografische omstandigheid. Uit al deze betrekkingen ontstaan verplichtingen van het land, dat bevoordeeld wordt aan het land dat de diensten bewijst.

Nederland bewijst zoodanige diensten aan andere landen en het is voor ons land een levensnoodzaak zulks te doen. Wij vinden op onzen eigen bodem niet alle middelen, of de gewenschte middelen niet in voldoende mate, om de levensbehoefte van onze natie volledig voort te brengen. Wij zijn niet wat met den modernen term genoemd wordt: self-suffising. In zekere mate zullen wij ons dus tot het buitenland moeten wenden, willen wij in leven blijven, of minder drastisch uitgedrukt, om een zoo rijk mogelijk leven te kunnen genieten, waarbij onder rijk verstaan wordt een leven, dat het grootste materiele gemak verschaft bij de kleinste inspanning.

Om van het buitenland te ontvangen, wat hier te kort komt, zal het noodig zijn dat wij zorgen dat aldaar verplichtingen aan ons bestaan ter vereffening waarvan wij levering van het ons ontbrekende kunnen verlangen. Deze verplichtingen kunnen wij scheppen door het tot stand brengen van, of door het medewerken aan, de betrekkingen waarvan hiervoren de belangrijkste genoemd zijn. Wij mogen met de mogelijkheid rekenen, dat er personen in den vreemde zijn, die dergelijke betrekkingen met ons zullen willen aanknoopen, ten deele zelfs hunnerzijds daartoe het initiatief zullen nemen, want er is geen cultuurstaat ter wereld en er zal geen combinatie van landen te organiseren zijn, waarvoor het woord self-suffising, inzonderheid dan met de verruiming hiervoren gemaakt, wel toepasselijk is.

Hebben wij ons eenmaal het recht van vragen verzekerd dan is ons door arbitrage, d.w.z.: ruilen met eenige tusschenstations, de gelegenheid geboden van eenige plek ter wereld de goederen of de diensten te betrekken, die daar beschikbaar zijn en voor ons economisch volksbestaan in een behoefte voorzien.

De behoefte aan economische betrekkingen met het

buitenland uit materiele motieven is hiermede nog slechts van één zijde bekeken, want anderzijds doet zich de omstandigheid voor, dat wij door de economisch-geographische toestanden van land en bevolking in ander opzicht een overschot hebben, waarvan, hetzij hier te lande geen gebruik gemaakt kan worden, of waarvan elders een vruchtbaarder gebruik gemaakt zou kunnen worden. De noodzakelijkheid en gelegenheid van de betrekking met den vreemde staat dus hiermede reeds vast. Alles wat daarvoor pleit, is echter nog geenszins gezegd. Er geldt voor Nederland nog een zeer beteekenend belang uit anderen hoofde en ik zou dit ter onderscheiding, het ideële belang willen noemen.

Het commercieele verkeer met andere staten maakt het handelend land bekend, doet belangen ontstaan in den vreemde bij het land in kwestie, werkt in de hand dat onderdanen van een land ter uitoefening van den buitenlandschen handel, of van buitenlandsche bezigheid in een anderen vorm, zich gaan vertoonen, veelal zelfs vestigen, in andere staten. De kring van belangstellenden voor een staat wordt hierdoor in hooge mate uitgebreid. Voor een klein land als Nederland, dat zich niet onbeperkt zal kunnen vereren tegen een vreemde mogendheid, die zijn positie zou willen belagen, is het zeker van uitermate betekenis, dat landen met onderling afwijkende economische belangen met hem in betrekking staan. Immers de oogen van velen zijn dan steeds op Nederland gericht en zal hetgeen een bepaald land, of de associatie van bepaalde landen, door geweld tracht te winnen, naast schade aan ons eigen bezit deze ook toebrengen aan de belangen van andere landen. Men kan het dus als een waarborg voor de onafhankelijkheid van Nederland beschouwen, indien handelsbetrekkingen met het buitenland in de ruimste uitgebreidheid gezocht worden en *Nederlandsche onderdanen* voor de expansie van de moederlandsche handelsbetrekkingen *zich over de wereld verspreiden*.

Sedert eenigen tijd wordt zeer veel aandacht geschonken aan het onderwerp, dat men den naam geeft van economische voorlichting aangaande het buitenland. Van particuliere zijde verneemt men uitingen van wenschelijkheden ten aanzien hiervan en het is gebleken, dat onze Regeering aan de aangelegenheid aandacht schenkt. Men heeft onder de werkzaamheid, die men den hiervoren genoemden naam geeft, te verstaan, het verstrekken van inlichtingen of aanwijzingen over vreemde plaatsen of gebieden, waar gegaagd zijn, of vermoed worden, voor zaken die ons land voortbrengt, ten behoeve van degenen die de buitenlandsche commercieele betrekkingen aanknoopen¹⁾. De economische voorlichting aangaande het buitenland is dus te typeeren als een *vorm van bijstand* bij de economische ondernemingen van landgenooten met buitenlanders, bij welken bijstand echter indirect ook zulke burgers van een land betrokken zijn, die geen verkeer hebben met den vreemde en dus vermoedelijk geen gebruik kunnen maken van deze voorlichting als zoodanig, maar voor de voorlichting, indien deze in een behoefte voorziet, niet onverschillig kunnen zijn, om reden dat hun bestaan niet zou zijn gelijk het is, indien niet een deel der landgenooten hun beroep

¹⁾ Ik ben er mij van bewust mij aan de eenzijdigheid schuldig te maken den buitenlandschen handel schijnbaar met export te vereenzelvigen en het importbedrijf over het hoofd te zien. Import is echter het complement van den export; terwille van beperking is daarom de import niet afzonderlijk in beschouwing genomen. Zooals opgemerkt is wordt de Nederlandsche export voor een aanzienlijk deel bedreven terwille van noodzakelijken import. Nu zal er ongetwijfeld door de oorlogsgebeurtenissen ook verandering moeten komen in de landen van waaruit wij voor ons levensonderhoud onontbeerlijk goed importeerden. Als richtsnoer zal een hierna te overwegen beschrijving van de economische verschuivingen in de wereld ook ten behoeve van den import hare diensten bewijzen; het opsporen der importgoederen zal spoedig eischen stellen, die het best den ondernemer zelve toevertrouwd zijn.

waren gaan uitoefenen in betrekking met het buitenland. De voorlichting, gelijk gezegd werd, is één der vormen van bijstand; er bestaan zooals ieder zich kan realiseeren nog meerdere middelen om den onderdanen van een land het handelsverkeer met het buitenland te vergemakkelijken.

Uit den aandrang tot de hulp zou men gevoegelijk reeds mogen opmaken, dat zoodanige voorlichting in een behoefte voorziet en betoog behoeft het ook wel niet dat voor iemand, die betrekkingen zoekt met den vreemde, van belang is gegevens verschaft te krijgen over de economische positie van het land waar hij zal optreden en hulp te genieten bij zijne handelingen in contact met dit land, een en ander natuurlijk in de verwachting dat het materiaal, hetwelk hem toegeedeeld wordt, goed en actueel is en zoodanige hulpmiddelen hem niet reeds zonder opoffering ten dienste staan. Een onderzoek, waarom de voorlichtingsdienst het leven zag, kan dus achterwege blijven; de aandacht trekt nu nog, waarom thans met zooveel aandrang aan het onderwerp belangstelling geschonken wordt.

Om hiervoor de verklaring te vinden, zoekt men natuurlijk naar een verband tusschen de door den oorlog gewijzigde economische constellatie en deze hernieuwde belangstelling.

Allereerst kan men zich voorstellen dat door hetgeen in den oorlog plaats greep voor ons de noodzaak grooter zal geworden zijn een deel van ons levensonderhoud te zoeken uit diensten aan, of in den vreemde bewezen. Ware dit zoo, dan zouden dus hier te lande de middelen, die ons een bestaan geven, verminderd moeten zijn, want dat door de verschuivingen, die door den oorlog te wegegebracht werden, hier een vergroting der productie van die goederen zou plaats gevonden hebben, waarvoor in hun geheel niet binnen de grenzen de meest winstgevendende afzet te vinden is, behoeft wel niet als een tweede mogelijke verklaring aangenomen te worden. Het lijkt geen twijfel, dat in zekere mate ons land verarmd is door de maatregelen met on-economische gevolgen, die getroffen moesten worden ter aanpassing bij de toestanden die in het strijdend Europa ontstaan waren, en daarnaast is stilstand gekomen in den aanwas van menig vermogen door gebrek aan emplooi, wat bovendien nog oorzaak kan geweest zijn, dat de bezitter het noodzakelijk levensonderhoud op zijn kapitaal moest interen. Aan den anderen kant had weliswaar de toedracht in de landen, die in sterker mate dan wij de ontwrichting van den oorlog gevoelen, voor ons land de mogelijkheid geopend de baten uit diensten aan den vreemde opvorderbaar, te vergrooten, evenwel hebben spoedig bezwaren gegolden, die verder vrijwel onmogelijk deden zijn, deze gunstige positie tot productiviteit te brengen.

Wanneer wij met den vrede een nieuwe periode in de wereldgeschiedenis ingaan, zal ons economisch bezit dus kleiner zijn, hetgeen wil zeggen, dat bij een zelfde verhouding van de volkswerkzaamheid, die hare directe productie afdraagt aan het binnenland en die, welke zulks doet aan het buitenland, bij gelijke mate van bedrijvigheid, althans reeds de voortbrenging met de eerste bestemming niet het peil zal kunnen bereiken, waarop zij vroeger wist te komen en dus onder deze omstandigheid ons volk een mindere mate van welvaart zal genieten. Het is wel goed er zich hier al rekenschap van te geven, dat deze toestand ook nu al geldt en met den dag ongunstiger wordt.

Aannemende, dat de productieve capaciteit van Nederland zich in een korte periode herstelt, moet het oog inzonderheid gericht worden op de wenschelijkheid ons nationaal vermogen weder op te voeren. De noodzaak bestaat bovendien hiertoe willen wij wederom onze productiemiddelen ten volle tot hun recht laten komen. Waar voorloopig de bodem van ons land niet rijkdommen zal gaan opleveren die plotseling de inspanning voor het levensbestaan aanzienlijk verlichten zullen, moeten wij trachten het nieuwe kapitaal

buiten de landsgrenzen te verdienen en het middel hiertoe is naar wij weten verplichtingen te verkrijgen van den vreemdeling aan den Nederlandschen ondernemer.

Willen wij dit bereiken dan zal in de eerste plaats noodig zijn dat wij, hetzij door intenser werken de vrucht der productie vergrooten, hetzij ons een deel onthouden van wat wij vroeger ons zelve voor het levensonderhoud gunden, zoodat dit deel beschikbaar komt voor buitenlandschen afzet, en in de tweede plaats, dat wij meerdere toewijding besteden aan commercieele daden buiten onze grenzen. Bevestigend is hiermede beantwoord, dat hier eene aanleiding bestaat om meer aandacht te schenken aan de economische voorlichting.

Heb ik in het voorgaande de aanleiding gezocht in het vaderland, dan dient nu overwogen te worden of hetgeen buiten Nederland's grenzen plaats vond, dat wil dus zeggen: hetgeen den Nederlandschen exporteur in het volgend tijdperk op de wereldmarkt te wachten staat, óók bijdraagt tot de noodzaak der herziening.

Er zouden wat dit betreft twee toestanden kunnen blijken. In de eerste plaats dat afzetgebieden, waar wij vroeger geïntroduceerd waren, voor ons verloren zijn gegaan of een andere beteekenis voor ons hebben verkregen; in de tweede plaats is mogelijk dat andere landen, die in den wereldhandel reeds al of niet onze concurrenten waren, tijdens den oorlog in een betere positie gekomen zijn en hierdoor de plaats, die wij in eenig afzetgebied tot nu toe wisten in te nemen, in gevaar brengen.

Wat de eerste vraag nu betreft, mogen wij ons niet met de hoop vleien, dat de oorlogsgebeurtenissen uitgewerkt hebben, dat bepaalde markten in aanzienlijke mate voor onzen buitenlandschen handel belangrijker zijn geworden. Dit zou wellicht anders geweest zijn, wanneer onze handel zich in de oorlogsjaren vrijer had kunnen bewegen (volledigheidshalve moet hier de opmerking gemaakt worden, dat ik bij deze bespreking bepaaldelijk het oog gericht heb op het moederland). Daarentegen is het wel zeker, dat wij met name in de landen, die in sterker mate dan wij betrokken waren in den wereldoorlog, in zekere mate de kans verloren aldaar commercieele betrekkingen aan te knooopen, behalve op dit oogenblik, ook voor de toekomst. Inzonderheid denkt men hierbij natuurlijk aan de oorlogvoerende mogendheden van Europa. Immers in hoe sterke mate geldt niet de verarming aan economische bezittingen, die zooveel voor Nederland ter sprake werd gebracht, voor deze landen. Nadat een periode van koortsachtige bevoorradingsdrift van het zeer vele, dat volstrekt uitgeput is, zal voorbij gegaan zijn, waarbij reeds in het oog te houden is, dat de Staatsbemoeiing in het koopverlangend land ook deze activiteit wel in hooge mate zal beperken, moet er rekening mede gehouden worden, dat de koop-capaciteit van den Europeeschen consument, waarmede wij ons tekort van levensonderhoud willen goedmaken, aanzienlijk verkleind zal blijken.

Behalve dat het gros der koopers aldaar de middelen hebben verloren om in de mate van voorheen onze afnemers te blijven, werkt nog tegengesteld met onze afzetpogingen het streven dat ook in die landen zich zal uiten, en waarvoor de prikkel zich nog sterker doet gevoelen dan bij ons, door groter inspanning een grootere hoeveelheid goederen of diensten tot stand te brengen, hetgeen voor de landen in quaestie nog te meer in mindere mate in aanmerking laat komen buitenlandsche producten te aanvaarden.

Wij zullen er dus mede rekening te houden hebben, dat voor zoover de voornoemde staten betreft, de goederenexport, het belangrijkste middel, waarmede wij konden betalen wat wij noodzakelijk van daar moesten betrekken, in aanzienlijke mate geremd zal zijn. Transito zal van gelijke oorzaken invloed ondervinden. Er blijft nog over het middel van vrachtvaren en van geldleenen; met het eerste dezer twee zal, voor zoover

de diensten die de nationale vloot het moederland moet bewijzen zulks toelaat, naar het voorkomt, resultaat bereikt kunnen worden. Het andere middel zal echter, gelet onze financieele positie en daarenboven de noodzaak van intenser werkzaamheid in Nederland, haast niet in aanmerking kunnen komen. Van onze arbeidskrachten, die echter anderzijds voor dit laatste doeleinde juist weer in grooter getale in het vaderland onmisbaar zullen zijn, kan een deel ongetwijfeld in de landen die hier bedoeld zijn, met vrucht te werk gaan.

Wat blijkt bij de beschouwing van den eersten toestand, die als bestaanbaar verondersteld werd, is dus dat, moge ook in zekere mate bijzondere mogelijkheden verbeterd zijn om in Europa relaties met den vreemde aan te knopen, overigens aldaar veel verloren gaat.

Ten overvloede gelden naast de positieve veranderingen in de landen, die hiervoren bedoeld waren, mogelijke wijzigingen omtrent welke verwezenlijking nog geen volstrekte zekerheid bestaat of waarvan de mate van toepassing nog niet beoordeeld kan worden. Men heeft vernomen, dat aan beide zijden der strijvoerende eventueele onderlinge toenadering in de economische betrekkingen overwogen wordt. Naar gelang de oogmerken een vaster gedaante zullen aannemen, ligt het voor de hand, dat zich terugslag zal openbaren op de levensvatbaarheid der betrekkingen met de hiervoren bedoelde landen, van de staten, welke niet inbegrepen zijn bij de verleende voorkeur. Nederland zal in de positie verkeerden der laatstgenoemde landen.

Verklaard is dus, dat alle aanleiding bestaat onder oogen te zien of gebied voorhanden is alwaar het verlies uit de verschillende hiervoren ontwikkelde omstandigheden geleden, zal kunnen gebeterd worden. Eenerzijds kan men nagaan of er gewesten zijn, die nog niet in de sfeer lagen van onze handelsactiviteit, anderzijds zal meer kennis over bekende gebieden wellicht aantoonen dat ter plaatse, waar wij ons reeds bewegen, nog meerdere betrekkingen kunnen aangeknoopt worden. Afscheiden van de mogelijkheid hiervoren gesteld en die in het navolgende uitvoeriger toelichting zal vinden, t.w. of andere landen, die in den wereldhandel reeds al of niet onze concurrenten waren tijdens den oorlog in een betere positie gekomen zijn en hierdoor de plaats, die wij in eenig afzetgebied tot nu toe wisten in te nemen of hadden kunnen innemen, in gevaar brengen, behoeft het geen twijfel te lijden en verdient het onze volle opmerkzaamheid, dat wij de hierboven bedoelde landen, die nog sterker dan ons eigen land in hun economisch bestaan door den oorlog getroffen werden, in de gewesten waar koopkracht bestaat voor onze diensten, naast ons zullen aantreffen in het streven betrekkingen aan te knopen. Ook daar zullen alle geïnteresseerden aan hun zijde tot inspanning gedrongen worden door nog grooter noodden dan over Nederland gekomen zijn.

Men kan verwachten, dat in vele van de gebieden, die hier bedoeld zijn, inderdaad de mogelijkheid bestaat winstgevend betrekkingen aan te knopen, want het algemeen economisch resultaat van den oorlogsconjunctuur is aldaar tot op heden baatgevend geweest, althans heeft een verarming niet plaats gegrepen gelijk bij Europa. Daarentegen doet zich wel voor, dat zoodanige landen door de oorlogstoestanden, die de vroegere bevoorradingsrouten afbraken, de zelfstandige voortbrenging van het levensonderhoud op een hooger peil van volmaaktheid hebben gebracht, waardoor dat gebied minder gretig in het aantrekken van vreemde diensten is geworden dan voor den spoorslag van de oorlogsnoodzaak het geval was. Exploiteerbaar terrein zal echter zeer zeker nog in aanzienlijke mate overgebleven zijn.

Bij de omstandigheid, hiervoren genoemd, dat wij de landen, die de hardste slagen van den oorlog kregen, zullen ontmoeten in onze pogingen van handels-expansie in de landen, die daarvoor nog kans van slagen bieden, is het echter bemoedigend, dat de

krachtsinspanning of andere toedracht van het oorlogsbedrijf, in het algemeen gesproken, den eerstgenoemde staten geen gelegenheid geboden heeft noemenswaard aldaar directe handelingen te volbrengen, zoodat althans op dit oogenblik van een voorsprong, die ons te hunnen opzichte al dadelijk op onoverkomelijke wijze achterstelt, niet gesproken kan worden. Maar behalve deze landen zijn er de andere staten, die, ofschoon deelnemend, in den oorlog, hetzij omdat zij het strijdpark niet binnen de landsgrenzen zagen, of overigens de deelneming aan den strijd door locale en politieke oorzaken niet de economische organisatie dusdanig ontwrichtte als bij andere strijdende mogendheden het geval is geweest, in de oorlogsjaren gelegenheid gevonden hebben hun positie op markten, die ten deele reeds betekenis voor ons hebben, te versterken.

Deze mogelijkheid heeft zich inderdaad in zeer aanzienlijke mate verwezenlijkt, al zal de uiting daarvan zich eerst na den oorlog ten volle vertoonen. Naarmate de toestand nog langer zoo blijven zal, dat de aan het oorlogsterrein grenzende landen geen vrij verkeer kunnen beoefenen met de gebieden waarheen de ooggen moeten worden gericht en voor de landen, die daar ter plaatse reeds wel aanmerkelijk hun positie verbeterden de economische positie zich niet ten kwade keert, zal de voor onze toekomstige werkzaamheid nadeelige toedracht zich nog verergeren.

Reeds vele omstandigheden kennen wij dus nu, die het voor ons noodzakelijk maken ons ernstig reken-schap te geven van veranderingen, die in de landen, waar wij betrekkingen aanknoopten of zullen kunnen aanknoopen, om de gelegenheid te hebben in het deel van onze levensbehoefte te voorzien, dat wij niet in staat zijn binnen de grenzen van ons vaderland zonder verlies voor de volkswelvaart voort te brengen, hebben plaats gevonden.

Behalve de locale gebeurtenissen op het terrein waar wij onze werkzaamheid zouden willen uitoefenen, moet men nog een overweging van ander karakter maken. Er valt zich nu nog mede bezig te houden of misschien voor de toekomst er reeds rekening mede gehouden moet worden dat, afgescheiden van den toestand der materieele productiemiddelen in de wereld, ons succes in het buitenlandsch bedrijf nog moeilijker gemaakt zal zijn, doordat de hulpmiddelen aan het aanknoopen van buitenlandsche betrekkingen gegeven, welke men vindt in goede organisatie van deze werkzaamheid en in waardevolle ondersteuning daarvan door economische voorlichting, — op den bijstand in anderen vorm, die ook hiervoren aangeroerd is, zal nu maar niet ingegaan worden — bij andere landen reeds zoodanig is ontwikkeld, dat de enkeling van Nederlandsche nationaliteit, die den concurrentiestrijd zal hebben te voeren met handeldrijvenden van andere staten, in dit opzicht slechter uitgerust blijkt te zijn dan gene.

In de laatste jaren heeft, wat deze factoren betreft, menige verandering plaats gegrepen. Het ligt niet in de bedoeling in deze verhandeling de feiten met namen te noemen, — vele zijn in de E.-S. B. besproken geworden — bekend is, dat in verschillende landen — waarvan enkele reeds door de laatst behandelde mogelijkheid hun kansen hebben verbeterd — de strijdvareidigheid van nijverheidstakken, die aldaar van betekenis zijn, in groote mate nog verhoogd werd door nieuwe bedrijfsconcentraties die tot stand kwamen. Indien niet de betere uitrusting van de bepaalde bedrijven, die voortbrengen wat bestemd is tot het aanknoopen van buitenlandsche betrekkingen, plaats vond door nieuwe structuur van deze organen zelve, dan deed in menig geval de versterking die bewerkstelligd is door nieuwe groepeerings der verschillende verkeersbedrijven — de transport- en inzonderheid de financierings-instellingen — die ter uitvoering noodig zijn op den weg van producent naar consument, voor degenen die relaties zoeken met den vreemde, nieuwe kansen ontstaan.

Wat dit betreft was het dus een versterking aangebracht bij de ondernemers; men heeft echter ook kunnen waarnemen, dat in het buitenland aandacht geschonken is aan de organen, welke slechts voorlichten en voorthelven bij het commercieele proces. Nederland heeft niet het initiatief genomen om de economische voorlichting op een hooger peil te brengen. In vele landen werd reeds in verband met de wijzigingen door den oorlog plaats gevonden ten deze belangrijk werk verricht, door de overheid of door particulieren. Van enkele landen hebben wij al resultaten te zien gekregen, die zich aan ons voordoen door een nieuw systeem hetwelk aanvaard is, en/of zich uitend door een merkbare grootere toewijding bij de werkzaamheden die verricht worden. Uit andere landen vernemen wij, dat voorbereidende maatregelen getroffen werden om met de z.g. economische voorlichting betere diensten te kunnen verrichten.

Al hetgeen hiervoren gezegd is moet ons dus hiervan doordringen, dat 1° door den oorlog als zoodanig economische wijziging heeft plaats gevonden op het terrein waar wij afzet vonden voor de diensten die het buitenland van ons aanvaardde, en die wij wilden bewijzen om er voor te kunnen terugverlangen andere diensten, die wij niet, of niet goed, ons zelf konden bewijzen, dat 2° het gezelschap waarin wij daar ons zullen bevinden, anders samengesteld zal zijn naar de landen die met ons mededingen in den voornoemden afzet, en naar de positie die deze landen innemen en dat 3° behalve dat een deel van hen een gunstiger plaats zal innemen, nog er mede rekening gehouden moet worden, dat verscheidene met betere hulpmiddelen hun bedrijf aldaar zullen uitoefenen dan zij vroeger hebben kunnen doen.

Het is nu niet eens meer noodig er zich lang mede bezig te houden of wellicht ook een aanleiding is waarom men thans in Nederland zooveel aandacht schenkt aan economische voorlichting aangaande het buitenland, dat deze dienst hier te lande tot op heden niet aan de behoefte beantwoord heeft. Al zou de organisatie daarvan zoo geweest zijn, dat herziening van dergelijke diensten in concurrerende landen niet maakt dat wij daardoor nu bij deze ten achter gesteld zijn, dan zou er toch reeds aanleiding zijn om intense aandacht er aan te schenken wat in andere landen tot stand gebracht werd, omdat er dan hoogstwaarschijnlijk nog altijd wel wat van, te onzen profijte, in onze organisatie zou kunnen worden toegepast. Maar afgescheiden daarvan moge het vorengaande aangetoond hebben, dat hoedanig de economische voorlichting aangaande het buitenland in Nederland ook gefunctioneerd heeft, de volkomen gewijzigde omstandigheden het noodzakelijk maken de organisatie die hiervoor aangewezen is aan ernstige inspectie te onderwerpen.

* * *

Het werd reeds opgemerkt, alom is er belangstelling, van onderscheidene zijden wordt op verlevendiging van de economische voorlichting aangaande het buitenland aangedrongen en de ijver heeft een terrein zoo groot als de wereld en zoo ruim als het huidige tijdperk vrijwel braak liggen om daadwerkelijk aan de behoefte te voldoen.

De bovenstaande uiteenzetting trachtte zoo breed en zoo volledig als een tijdschriftopstel toelaat te memoereeren, welke verschuivingen zich in het beeld van de wereldmarkt voorgedaan hebben of aan het voordoen zijn; een ieder, die met eenige attentie oplette wat in de oorlogsjaren plaats greep, heeft voor zich een zoodanige voorstelling van het economisch aspect kunnen realiseeren. Maar het is niet voor het eerst, dat de opmerking gemaakt wordt, dat legio geïnteresseerden — en goed beschouwd zijn dat alle bewoners van Nederland — nog niet doordrongen zijn van het economische wereldverband waarin Nederland vervat is. Er is wel gezegd, dat gevoel voor dit verband iets is wat de Nederlander mist en de groote menigte zijn buitenlandsche belangstelling geheel richt op het kolo-

niaal bezit. De historische verklaring hiervan kan misschien gevonden worden, al is het anderzijds verwonderlijk van de nazaten der 17-eeuwsche vrachtaandragers, maar niet zonder beduiding is, dat voor eene anders gekenmerkte belangstelling de leiding en aanmoediging schaarsch geweest is. De hoop is gewettigd, dat de herleeftde aandacht, aan de voorlichting ten behoeve der buitenlandsche handelsbetrekkingen gegeven, verandering zal teweegbrengen in de gesignaleerde omstandigheid, terwijl omgekeerd niet uitgesloten is, dat de aandrang tot nieuwe gestie, thans voortkomende uit zoo breeden kring, doet blijken, dat de vermeende lacune in de buitenlandsche belangstelling van den Nederlander zich reeds aan het corrigeren is.

Kan dus de verhoogde aandrang misschien reeds gevolg zijn van besef der gewijzigde constellatie van de economische wereld en begrip dat zulks ons niet onverschillig kan laten, dan ligt voor de hand, dat de aandrang zelf de consequentie is van het inzicht, dat de voorstelling die wij ons van de economische verschuivingen kunnen maken slechts is een onnauwkeurig schema, dat geen houvast biedt bij het waardeeren van plaatselijke details. Er zal dus tot stand gebracht moeten worden een leidraad die met naam en toenaam van de groote gebeurtenissen, hiervoren in abstracto geresumeerd, oriënteert. Een uitvoerig onderzoek en diepgaande studie zal noodig zijn om een zoodanige opname van den toestand te kunnen vastleggen. De belanghebbenden of belangstellenden zullen daarin vinden, de onontbeerlijke basis, die voor alle gemeen is, waarvan de practische onderzoekingen naar den stand van zaken in den buitenlandschen afzet kunnen uitgaan, tevens overwegingspunten die hun veelal eerst door kennisneming van dit kernmateriaal openbaar zullen worden.

De speciale uitbouw van de waarneming naar wat plaats grijpt van locale en technische bijzonderheid, is beter aan de opereerende ondernemers overgelaten die noodzaak hebben deze kennis te bezitten. Zij zijn de eenigen die met de details medeleven, die dus dagelijks geschoold worden in de techniek van het bedrijf en inzicht nemen van de behoefte van het oogenblik (vergelijk het slot der noot op pag. 690). Een hulpdienst die ook voor al deze vragen van secundaire verbreedheid geoutilleerd en competent wil zijn, moet een breedte en diepte bezitten die practisch niet de kosten van instandhouding rechtvaardigt, daargelaten of het ideaal ooit bereikbaar zou zijn. Zoodra aan den dienst niet de eisch van volmaaktheid gesteld wordt vermindert de geheele prestatie proportioneel in kwaliteit, of is de hulp eenzijdig.

Bij al wat men zich voorstelt van het werk van consulaire ambtenaren, handelsattachés en andere functionarissen, waaraan men wil opdragen bijstand te geven bij het aanbrengen van relaties tusschen handeldrijvenden van Nederland met consumenten en producenten in den vreemde, zal het eerste vereischte zijn, dat de organisatie uitgerust is met het bovenbedoelde materiaal, toen in dit tijdschrift de organisatie van onzen economischen voorlichtingsdienst behandeld werd — No. 102, 12 December 1917 — is daarop reeds gewezen. Evenzeer is aan onze lezers bekend, dat anderzijds de onderzoekingen in kwestie niet achterwege mogen blijven, wil men voor de gebeurtenissen waaraan de *binnenlandsche* markt bloot staat voorbereid kunnen zijn; in No. 68, 18 April 1917. is er in deze kolommen op gewezen.

Er is niets waarop het aanvangen van het noodig bevonden werk behoeft te wachten, het kan een volstrekt neutraal karakter dragen, het is noch agressief, noch geverfd met politieke tendensen. Het kan ondernomen in afwachting van verdere reorganisatie van ons consulaire corps en de inlichting-verstrekkende bureaux, waarvoor naar blijkt aandrang is; afgescheiden blijven van principieele beslissingen of de opereerende koopman al of niet behoefte heeft aan een consul die meer dan passief werk verricht, immers in

het bovenstaande vond het terrein van onderzoek principieele beperking. Ook de opmerking, dat alvorens iets te kunnen aanvangen, eerst het einde van den oorlog zal moeten afgewacht worden, om gewaar te worden hoe, naar men zich uitdrukt, het er dan zal uitzien, is wat het gewenschte onderzoek betreft, niet steekhoudend. Na den oorlog zal de toestand zoo zijn als hij zich nu vormt en men laat dus tijd verzuimen door met de geordende beschrijving van het nu zich vormende te wachten tot een later oogenblik, waarop men gereed moet staan en niet nog een begin heeft te maken, wil men inderdaad de economische voorlichting kunnen verleen. Bespiegelingen over een eventueel naderend perspectief worden niet gevraagd, het onderzoek kan zich houden aan het concrete. Ook is het niet ondienstig met de kans te rekenen, dat de toestand van het oogenblik in zijn *eigen* abnormale gestalte nog geruimen tijd gehandhaafd zal blijven en de behoefte zal bestaan zich te recht te vinden in deze structuur, in plaats dat men wacht op den toestand der vredesmaatschappij.

Met de beperkte werkkraft, belangstelling en mid-delen van een aantal onafhankelijk werkende personen en instellingen van verscheiden karakter kan men aannemen dat de organieke structuur van de economische wereld, in Nederland bestudeerd wordt; op systematischen grondslag wordt dit werk *nog niet gedaan*. En toch ligt het materiaal opgestapeld en vloeit dagelijks toe, om op slag het werk te kunnen beginnen. Daar is in de eerste plaats wat in het buitenland gepubliceerd wordt aan economische lectuur, waarin men de feitelijke gebeurtenissen vermeld vindt, de gedachtenstromingen in vindt afgespiegeld. Het zijn de buitenlandsche couranten (ter eere van enkele Nederlandsche dagbladen kan gezegd worden, dat zij zorgvuldig uit deze bron de economische berichten weergeven); redevoeringen van toonaangevende personen vindt men in de couranten opgenomen, evenzeer communiqués en dergelijke uitingen. Naast de couranten verschaffen de handels-economische, technisch-economische, landbouw-economische, economisch-geografische, economisch-wetenschappelijke, sociaal-economische, scheepvaart en tijdschriften van nog ander karakter, week- en maandbladen, materiaal dat al veel toewijding zal kunnen absorbeeren. Overigens komen jaarverslagen, resp. jaarboeken van openbare lichamen en particuliere ondernemingen in aanmerking, voor zoover hunne bezigheid op de economische wereldverzorging gericht is. Ook boekwerken van recenten datum over vraagstukken van moderne economische structuur, waarvan in het buitenland meerdere het licht zagen, behooren tot wat niet onopgemerkt mag blijven, evenzeer een deel der monographiën en brochures verschenen in oorlogs-economische series. Een zeer gewichtig stuk van de stof vindt men in consulaire verslagen en de publiceerende organen der economische voorlichtingsdiensten van andere landen, vooral ook in de rapporten van parlementaire of andere door de overheid ingestelde, of van particuliere zijde uitgaande, commissies, benoemd ter bestudeering van economische vraagstukken.

Het meeste wat onder de voornoemde hoofden valt wordt hier te lande al reeds ontvangen, echter niet gecentraliseerd in één punt of met onderlinge wetenschap van de aanwezigheid, waardoor van de grondstof op eenvoudige wijze het noodzakelijk gebruik te maken ware. Het verkrijgen van het materiaal zal dus wat de aanwijing daarvan met juistentitel betreft, weinig moeite verschaffen en de kosten zullen voor een lichaam, dat reeds hiervoor middelen besteedde, niet een onmatigen aanwas behoeven te ondergaan. Voor de Overheid kan bij de verschaffing van deze bronnen het consulaire corps ook in zijn tegenwoordige organisatie afdoende bemiddeling verleen, gelijk zulks, voor zoover het materiaal al hier ontvangen wordt, de consulaire ambtenaren reeds doen. Blijkt bij de bewerking van de bovengenoemde grondstof, dat, ook al blijft de studie beperkt tot de kern-

vormende gebeurtenissen van algemeene strekking, de behoefte zich openbaart plaatselijk aanvullende informaties van onverdachte objectiviteit in te winnen, dan kan daarvoor gebruik gemaakt worden, indien de consulaire ambtenaren in de positie welke zij thans nog innemen niet geschikt worden geacht, van de mogelijkheid speciale opdrachten te laten uitvoeren, reeds geopend bij de begrooting van Buitenlandsche Zaken voor 1917 en 1918.

Er is dus niets wat verklaart of rechtvaardigt waarom nog een dag langer gewacht wordt het reeds achterstallige werk aan te vangen. Voor het oogenblik kan nog onbeslist blijven in welken vorm de vrucht van het onderzoek verbreid zal worden. De werkzaamheden zullen hiervoor de gezichtspunten eerst ten volle naar voren brengen en de uitvoerbaarheid van denkbeelden toetsen. Aan twijfel is wel niet onderhevig, dat men met de leering van het materiaal naar buiten moet, omdat de groote menigte die wel niet in de dossiers zal komen zoeken.

Men kan zich voor publicatie denken den vorm van monographiën over de economische wijziging van het internationale marktbeeld, bevattelijke geschriften, wier inhoud zich niet behoort te verdiepen in wetenschappelijke problemen, die wij in de conjunctuur van het oogenblik zien liggen, of in bedrijfstechnische bijzonderheden, maar waarvoor de eischen zijn volledigheid, juistheid, nationale objectiviteit en zakelijkheid. De verbreiding van den inhoud van dergelijke boekjes zou dan op alle denkbare wijzen bevorderd moeten worden, hoedanig is een onderzoek op zich zelf waarvoor mij thans hier de plaats ontbreekt.

Indien het moest zijn, dat van overheidswege er nog niet toe overgegaan wordt het verzuimde werk ter hand te nemen, dan zal met particulier initiatief wel reeds iets ondernomen kunnen worden. Particuliere instellingen, die hiervoor in aanmerking komen, hebben beschikking noch over de organisatie, noch over de middelen om de taak van de Overheid te kunnen overnemen, van hen mag dus niet hetzelfde effect verwacht worden. Maar ook zonder zich een grootscheepsch doel te stellen en het gevaar geboorte te geven, het vertrouwen in de economische voorlichting in discredit te brengen — in het buitenland zijn daarvan voorbeelden aan te wijzen — kan door particuliere deelneming voorzien worden in de behoefte van gezichtsverruiming in de economische constellatie van de wereldmarkten welke; naar in het eerste gedeelte van dit artikel nog eens gerevideerd werd, reden van bestaan heeft. Het zou bijv. m.i. geen kwaad denkbeeld zijn als van die zijde een prijsvraag werd uitgeschreven voor een populair boekje over de wereld-economische maatschappij (Weltwirtschaft), geen leerboekje en niet uitsluitend geografisch gevoeld, maar inzonderheid commercieel, geen catalogus van grondstoffen en industrieën in den vreemde, maar een schets van het redelijk verband tusschen behoefte en voorziening daarvan in de wereld.

Is het werk verricht, waarvan dit artikel een summarische beschrijving heeft willen zijn, dan is de grootste verplichting reeds vervuld. De enkeling zal zelf het inzicht, dat wij niet alles in moeders pappot voor het opscheppen hebben, moeten omzetten in daden, die daardoor noodzakelijk zijn. Deze noodzaak is thans nog klemmender dan vóórdat Europa naar de wapens greep. Voor zoover door O.W. zijn rekenschap niet werd vertoebeld, zal de juistheid daarvan zich spoedig aan hem openbaren. Het effect van zijn daden in het algemeen zal beïnvloed kunnen worden door de sociaal-economische en politiek-economische actie, welke de Overheid hier te lande zal voeren. Een *hulpmiddel* bij de daden van den particulier is de economische voorlichting aangaande het buitenland en te gretiger zal de handelaar, die betrekkingen met den vreemde aanknoopt, het hulpmiddel aanvaarden, naarmate hij de ervaring maakt, dat meer veranderd is in de structuur van de buitenlandsche markt dan hij reeds zelf met den beperkten tijd en gelegenheid, die

hem ten dienste staan en door het isolement van de buitenlandsche markt, heeft kunnen constateeren en daarnaast naarmate hem blijkt, dat het oriënteerend materiaal dat andere landen verspreiden voor hem niet de juiste voorlichting is. G. E. H.

RICARDO EN PROF. VERRIJN STUART.

Aan het slot der brochure „De Goudkwestie”, door Prof. Verrijn Stuart, geschreven ter beantwoording der bestrijders van de denkbeelden door hem uiteengezet in zijne inaugurale redevoering over „De Toekomst van het Goud”, verwijst Prof. Verrijn Stuart naar het bekende geschrift van Ricardo „Proposals for an economical and secure currency”. Hij ziet in Ricardo een voorlooper van de thans door hem aanbevolen regeling van het geldwezen en verheugt er zich in, dat eindelijk, zooals hij verwacht, de wereldoorlog van 1914 aan de door Ricardo gewenschte regeling van zaken algemeene toepassing verzekeren zal.

De opmerking mag niet achterwege blijven, dat dit beroep van Prof. Verrijn Stuart op Ricardo een vreemden indruk maakt. Wat toch verlangt Prof. Verrijn Stuart? Hij wenscht (bl. 39) een regeling van het circulatiewezen los van een standaardmetaal, een regeling van het ruilverkeer zonder den ruggesteun van een standaardmetaal. En wat was het, dat Ricardo in zijn genoemd geschrift verlangde? Ziehier de resumtie van dat geschrift, zooals die door Mr. N. G. Pierson geformuleerd werd in een „overzicht van de hoofdtrekken der leer van David Ricardo”, door hem tijdens zijn professoraat voor zijn leerlingen geschreven, en aldaar voorkomende onder het hoofd „Geld en Kredietpapier”: „Het ruilmiddel, welks standaard onveranderlijk in waarde is, dat zich altijd naar den standaard richt, en op het gebruik waarvan het meest wordt bezuinigd, verkeert in een volmaaktentoonstand”; en verder: „De bankbiljetten moeten inwisselbaar zijn tegen een wettelijk vastgestelde hoeveelheid ongemunt edel metaal; daarentegen moet de Bank worden verplicht, voor al het ongemunte metaal, dat men haar aanbiedt, een wettelijk vastgestelden prijs in biljetten te geven.”

Alleen zij hieraan toegevoegd, dat Ricardo niet nalaat op te merken, dat de edele metalen in zoover geen volmaaktentoonstand voor de waarde van het geld uitmaken als hun eigen waarde geen volkomen standvastige is. „While the precious metals — schrijft hij — continue to be the standard of our currency, money must necessarily undergo the same variations in value as these metals.” Maar hij herinnert aan de redenen, waarom de edele metalen tot standaard van het geld geschikt zijn geacht, en hij komt er herhaaldelijk op terug, dat een vaste standaard tot grondslag moet dienen aan het geldwezen. En gewag makende van hen, die voorstanders waren van een „currency without a specific standard,” schreef hij als volgt: „Those who supported this opinion did not see, that such a currency, instead of being invariable, was subject to the greatest variations, — that the only use of a standard is to regulate the quantity, and by the quantity the value of the currency — and that without a standard it would be exposed to all the fluctuations to which the ignorance or the interests of the issuers might subject it.”

Prof. Verrijn Stuart houde het mij ten goede, dat ik het ronduit uitspreek, maar het is inderdaad voor geen tegenspraak vatbaar, dat hij niet gerechtigd was, ter verdediging zijner stellingen, zich op Ricardo te beroepen; op diens leer is door hem *niet voortgebouwd*, maar daarmee is door hem *gebroken*.

Onjuist is ook zijne bewering, dat Ricardo's leer nog altijd op hare toepassing zou wachten; geheel de geschiedenis der ontwikkeling van het bankwezen gedurende de 19de eeuw en het begin der 20ste, is tevens die der voortdurende nieuwe vorderingen makende toepassing van die leer.

Ik zal intusschen nu verder Ricardo laten rusten om mij uitsluitend bezig te houden met hetgeen door Prof. Verrijn Stuart in zijne nieuwe brochure wordt aangevoerd ter verdediging zijner denkbeelden. En dan meen ik, dat het algemeen moet treffen, hoe het standpunt, waarvan hij uitgaat, zich min of meer gevestigd heeft. In zijn inaugurale redevoering was het punt van uitgang zijner aanbeveling tot wijziging van ons munt- en bankwezen, zijne meening betreffende eene reeds plaats gevonden hebbende en verder dreigende waardevermindering van het goud; thans is dit motief nauwelijks meer genoemd en wordt een nominalistische regeling van het geld- en bankwezen, ter vervanging der bestaande metallistische regeling, om haar eigen mérites aanbevolen. Zijn voorstel is, gelijk (bl. 45) door hem in herinnering wordt gebracht, 1°. sluiting van de Munt voor het goud; 2°. intrekking van de zilverbons ten einde de uitgifte van het papiergeld geheel in handen der circulatiebank te doen blijven (een punt van betrekkelijk ondergeschikte beteekenis, dat, op zich zelf zeer juist, geen bespreking vereischt); 3°. wijziging van de dekkingsvoorschriften ten opzichte van de Nederlandsche Bank in dezen zin, dat in plaats van den thans geldende eisch eener minimum-verhouding tusschen metaalvoorraad en opeisbare schuld, haar de handhaving eener zoodanige verhouding tusschen haar buitenlandsche portefeuille en de opeisbare schuld wordt opgelegd; en eindelijk 4°. het stellen van de circulatiebank onder de verplichting om bij stijging der wisselprijzen boven zekere grenzen, zorg te dragen, dat deze op korten termijn weder daaronder worden teruggebracht.

De strekking dezer bepalingen — wordt door den schrijver bijgevoegd — was om het goud ten opzichte van het internationaal verkeer voortaan uit te schakelen, onder zoodanige waarborgen als noodig zijn, om onze valuta tegen eene depreciatie te beschermen. Daarbij wordt nog gezegd, dat het goud in het binnenlandsche betalingsverkeer hier te lande sedert de invoering van den gouden standaard nooit een rol van eenige beteekenis zou hebben gespeeld; wat m.i. eene zeer onjuiste bewering is. Al was het goudgeld zelf weinig of niet in omloop, zoo had het feit, dat de wel in omloop zijnde betaalmiddelen ten allen tijde beschikking konden geven over het voor het internationaal handelsverkeer vereischte goud, wel degelijk de allergrootste beteekenis.

Prof. Verrijn Stuart verdedigt zijn voorstel, in de eerste plaats, op grond dat, naar hij van oordeel is, het gebleken zou zijn, dat een niet tegen metaal inwisselbaar ruilmiddel zich in het verkeer handhaven kan op zijn volle waarde. Bij deze gelegenheid verwijst hij mij (bl. 40), daaraan intusschen eenige zeer vriendelijke woorden ten mijnen aanzien bijvoegende, dat door mij aanbevolen zou zijn, bij de behandeling van geldtheoretische vragen, buiten beschouwing te laten hetgeen wij thans zien gebeuren — intusschen later (bl. 45) zelf de opmerking makende, dat wat in oorlogstijden voorvalt geen maatstaf is voor wat onder normale omstandigheden voorkomt — en zegt hij, dat men veeleer moet trachten door kritische waardeering der verschijnselen, ook van die van den tegenwoordigen tijd, er de lessen uit te putten welke er in liggen besloten.

Op zich zelf is tegen dergelijk streven zeker niets in te brengen, doch het dient dan wel te geschieden met zeer kritischen geest en het blijft een gevaarlijk procédé. De conclusie, waartoe Prof. Verrijn Stuart komt aangaande de mogelijkheid der handhaving op zijn volle waarde in het verkeer van niet tegen metaal inwisselbaar ruilmiddel, is hiervan al dadelijk een bewijs. Zeker, het thans in Duitschland, in Frankrijk, in Engeland, enz., uitsluitend circuleerende niet inwisselbare betaalmiddel handhaaft zich daar, immers tot nog toe, in de circulatie. Maar op de volle waarde? Immers allerminst; integendeel op een waarde steeds afwisselende in verband met de voortdurende schom-

melingen der wisselkoersen in die landen, en men verzet zich daar voor het oogenblik niet tegen het gebruik van een zoo slecht betaalmiddel, alleen wegens den oorlogstoestand waarin het land verkeert. Om maar één voorbeeld te noemen, in Engeland, waar niet eens de inwisseling der bankbiljetten officieel geschorst is en het nieuw uitgegeven staatspapiergeld mede inwisselbaar heet te zijn, denkt niemand er aan die beide biljetten inderdaad ter inwisseling aan te bieden en zulks niettegenstaande de aanzienlijke depreciatie dier biljetten tegenover hunne goudwaarde, alleen omdat dit beschouwd zou worden als zeer onpatriotisch. De geschiedenis leert voorts, dat overal waar oninwisselbaar papiergeld met gedwongen koers in de wandeling is gebracht, dit op den duur tot groote verwarring in het geldverkeer en schromelijke verliezen heeft geleid en dan ook nooit zulk een betaalmiddel zich blijvend in het verkeer heeft kunnen handhaven.

Toch verwerpt Prof. Verrijn Stuart (bl. 43/44) niet geheel het denkbeeld, dat zulk een betaalmiddel, niet alleen in het dagelijksch geldverkeer, maar zelfs als waardemeter en waardestandaard dienst kan doen. Mij dunkt, als waardemeter dan toch slechts in zeer betrekkelijken zin. En als waardestandaard? Hier spreken de lessen der geschiedenis toch waarlijk zeer duidelijk. Toen in de Vereenigde Staten van Amerika de Greenbacks begonnen te depreciëren, ging men eenvoudig over tot het sluiten van contracten en leeningen in goud-dollars. Ook in Oostenrijk-Hongarije vond iets dergelijks plaats. Wij behoeven bovendien niet eens het verleden te raadplegen om te zien wat hiervan is. Reeds nu heeft de Engelsche regering hare schatkistbiljetten in den vreemde niet anders kunnen plaatsen dan onder garantie van een vasten wisselkoers in de valuta van den geldgever, en is immers met de kredieten aan Duitschland verleend op soortgelijke wijze gehandeld.

Intusschen mag hier niet onopgemerkt blijven, dat, al spreekt Prof. Verrijn Stuart (bl. 40) in het algemeen van een zich op zijn volle waarde in het verkeer handhaven van niet tegen metaal inwisselbaar ruilmiddel, waaromtrent de feiten moeten spreken, hij zich niet beroept op de feiten waarop ik wees. Hij zegt integendeel „laat mij — ten aanzien van wat de ervaring in dezen leert — thans maar bij ons land blijven”. En dan wijst hij, ter verdediging zijner bewering, op onze bankbiljetten, op de zilverbons en op de vroegere muntbiljetten. Doch deze verwijzing is toch waarlijk al bijzonder onjuist.

De biljetten der Nederl. Bank zouden als voorbeeld van oninwisselbaar ruilmiddel genoemd mogen worden! En waarom? Omdat, zegt Prof. Verrijn Stuart, (bl. 41) zelfs thans nog niet voor het geheele bedrag, dat het verkeer er van heeft opgenomen, metaal bij de Bank aanwezig is. Doch de eisch van dergelijke volledige dekking van bankbiljetten om ze als inwisselbaar te beschouwen, is nooit en nergens gesteld geworden. Dergelijke eisch zou ook volkomen in strijd zijn met het karakter van bankbiljetten. Het bankbiljet is een kredietpapier en het gebruik daarvan is een der middelen welke, in overeenstemming met de leer van Ricardo, aangewend worden ter bezuiniging van het gebruik van het metallieke geld. Voor hunne inwisselbaarheid wordt ook waarlijk geen volledige dekking vereischt, doch alleen zoodanige dekking als waardoor verzekerd wordt, dat, voorzooveel de inwisselbaarheid vereischt kan worden ter handhaving der landsvaluta op hare goudwaarde, die inwisselbaarheid verzekerd wordt. Om dit doel te bereiken dienen de wettelijke voorschriften van minimum-dekking en betreffende de algemeene werkzaamheid der bank, en moet verder dienen een zaakkundig en goed beheer der bank.

En wat de zilverbons betreft, zoo vallen deze in de categorie der pas- of teekmunt, een betaalmiddel dat, in tegenstelling met de standaardmunt, ook bij het best geregelde metallieke muntwezen, altijd zijn

waarde heeft ontleend aan de verplichtingen dienaangaande van den Staat. Voorts behoort de uitgifte dezer bons, ter vervanging der metallieke pasmunt, onder de gevolgen der tijdsomstandigheden en wordt als zoodanig vrede genomen met wat onder normale omstandigheden zeker slechts afkeuring zou vinden.

De oude muntbiljetten van f 10 eindelijk (die van f 50 zijn nooit tot noemenswaard bedrag in den geldomloop opgenomen), welke trouwens bij de Nederl. Bank inwisselbaar waren, dankten hunne populariteit aan de destijds bestaande behoefte van een betaalmiddel van dat bedrag, de Nederlandsche Bank destijds niet gerechtigd zijnde tot uitgifte van biljetten van minder dan f 25.

Datgene waar het op aankomt ter beoordeeling van hetgene door Prof. Verrijn Stuart wordt voorgesteld, is, schreef hij (bl. 40), behalve de vraag of een niet tegen metaal inwisselbaar ruilmiddel zich in het verkeer handhaven kan op zijn volle waarde, die waardoor deze waarde dan wordt bepaald. Op deze vraag nu geeft hij (bl. 42/43) het volgende antwoord: „Het geld is waardevol wijl het nuttig is, en zijn eigenaardige nuttigheid bestaat hierin, dat het, op grond van zijn kwijtingskracht tegenover den staat, eenmaal door het verkeer als ruilmiddel aanvaard, naar welgevallen kan worden omgezet in alle goederen en diensten, welke in verhouding tot de waarde van hetgeen in het geld zijn aanvankelijke betaling vond, voor den eigenaar van het geld beschikbaar zijn.” Prof. Verrijn Stuart blijkt dus een volkomen aanhanger te zijn van de nominalistische geldleer. Ter bestrijding van die leer, zou ik voor mij slechts in herhaling kunnen treden van al wat ik reeds in verschillende geschriften, beginnende met mijn Economist-artikel van November 1914, waarin ik Mr. Frijda's geschrift „De theorie van het geld” behandelde, over dit onderwerp geschreven heb, en de plaatsruimte, welke mij hier ten dienste staat, gedooft zulke uitweiding niet. Bovendien, de argumenten pro en contra de nominalistische geldleer mogen tegenwoordig wel als voldoende bekend aangenomen worden.

Op één punt slechts moet hier de aandacht gevestigd worden. Prof. Verrijn Stuart erkent (bl. 44), dat bij het nominalistische geldsysteem het gevaar voor een depreciatie door overmatige geldvermeerdering grooter is dan bij een metallistische regeling. Waarin nu zoekt hij den waarborg tegen dergelijke overmatige geldvermeerdering bij een nominalistische regeling van het geldwezen? Niet, zooals Prof. Bordewijk deed, in eene internationale overeenkomst betreffende de vaststelling en handhaving der wisselkoersen, een denkbeeld trouwens dat m. i. niet voor verwezenlijking vatbaar ware (zie E.-S. B. No. 113). Prof. Verrijn Stuart verwacht (bl. 51/52) dat, natuurlijk niet in eens maar geleidelijk, in alle landen en althans in die, welke een voorname plaats in het internationale handelsverkeer innemen, de wisselkoersen weder op het oude niveau hersteld zullen worden en dat dan het eigenbelang er voor zal doen zorgen, dat die koersen gehandhaafd worden.

Mij dunkt, dat deze waarborg tegen de bedoelde mogelijkheid al een zeer zwakke en onzekere zou zijn. Alles zou afhangen van de individueele meening van hen, die met de regeling van de uitgifte van het nominalistische geld werden belast, over de oorzaken der schommelingen in de wisselkoersen, welke zij zouden moeten voorkomen, over de vraag of die oorzaken aan den loop van zaken in het eigen land of elders gezocht moesten worden. Hoe weinig vaststaand nu zijn de begrippen over inflatie en over depreciatie of appreciatie van het geld; welk een gelegenheid bij uitnemendheid dus voor verschil van meening. Men herinnere zich dienaangaande den strijd der meeningen een eeuw geleden in Engeland, toen daar door overmatige uitgifte van bankbiljetten deze gedeprecieerd waren; neen, zeiden de directeurs der Engelsche Bank, niet dit is het geval, maar door verschillende oorzaken is het goud geapprecieerd. De

waarborg, welken Prof. Verrijn Stuart zoekt, zou op de door hem aangewezen wijze niet gevonden worden, en — om nog eens aan de woorden van Ricardo te herinneren — „the currency would be exposed to all the fluctuations to which the ignorance or the interests of the issuers might subject it.”

Op de bezwaren van verschillende zijden, ook door mij, ingebracht tegen Prof. Verrijn Stuart's voorstel betreffende vervanging van de gouddekking der Nederl. Bank door wissels op het buitenland en de eischen door hem dienaangaande gesteld — dit een en ander op zich zelf beschouwd — kom ik thans niet terug. Alleen zij opgemerkt, dat hij bij de bespreking dier bezwaren het zich wel wat al te gemakkelijk maakt door te zeggen (bl. 49), dat hij het een taak acht, welke voor een bekwaam bankbestuur geenszins te zwaar geacht behoeft te worden, zijne buitenlandse portefeuille een zoodanige samenstelling te geven, dat het ten allen tijde in staat is depreciatie onzer valuta tegenover die van het buitenland te verhinderen. Mijns inziens zijn Prof. Verrijn Stuart's voorstellen in dezen onjuist en is het voldoen aan zijn daaraan toegevoegde eischen onmogelijk.

Op de kwestien betreffende inflatie en depreciatie in het algemeen, waarover door Prof. Verrijn Stuart zeer uitvoerig wordt geschreven, ga ik thans ook niet in bijzonderheden in. Ik zou dienaangaande ook slechts in herhaling kunnen treden van vroeger gemaakte opmerkingen. Alleen dit: dat thans gesproken kan worden van betrekkelijken overvloed van vlottend kapitaal in zijn meest liquiden vorm, t. w. dien van ruilmiddel, en dit niet alleen in de landen met papiergeld als gevolg der overmatige uitgifte daarvan, maar ook in het algemeen daar dit vlottend kapitaal thans zijn gewoon emploi mist; dit acht ik wel aannemelijk. Maar dit zou zeker geen depreciatie van het ruilmiddel beteekenen, welke in oorzaken, het geld zelf betreffende, zijn oorzaak zou vinden.

Ten slotte alleen nog de volgende opmerking. Prof. Verrijn Stuart is niet spaarzaam in zijn critiek betreffende den ten onzent bestaanden stand van zaken. Dat deze te wenschen overlaat, zal wel door niemand tegengesproken worden; maar de vraag is, waaraan daarvan de schuld ligt. En dat dit hoofdzakelijk, zool niet geheel, zijn de tijdsomstandigheden, waarover wij geen macht hebben, en de belemmeringen in onze vrijheid van handelen, ons van buiten opgelegd, dit schijnt door Prof. Verrijn Stuart geheel over het hoofd gezien te worden. Bovendien in vergelijking met andere landen zijn wij er zeker nog niet het slechtst aan toe, en althans niet wat betreft onzen goudvoorraad, die ons later het middel zal kunnen verschaffen gewenschte goederen te verkrijgen; beter zeker dan het papiergeld van andere landen, en beter ook dan vorderingen op het buitenland, waarvan de invordering allicht niet gemakkelijk en spoedig zal kunnen plaatsvinden.

G. M. BOISSEVAIN.

25-7-'18.

HET NIEUWE OCTROOI DER BANQUE DE FRANCE.

De Banque de France „couverte d'honneur”, zooals Thiers haar in den oorlog van '70 betitelde, is door het jongste parlementaire offensief van wel drie weken heengekomen met een nieuw octrooi van vijf-entwintig jaar.

Dat zij ook in dezen oorlog voortdurend eervol vermeld werd, zal er wel toe hebben bijgedragen, dat het aanwassend staats-socialisme geen vat op de Fransche circulatiebank heeft gekregen en zij voorloopig zal blijven wat zij is. Op haar terrein is zij van het begin van den oorlog af een machine de guerre bij uitnemendheid geweest. Indien men kan afgaan op de meeningen, welke in de laatste tijden tot uiting zijn gekomen, dan is zij echter niet een willoos werktuig in handen van de Regeering geweest, maar veeleer een onafhankelijk lichaam, dat doelbewust in de ruimste

mate den Staat hare middelen ter beschikking stelt voor de verdediging van het vaderland. De waarde en kracht van hare onafhankelijkheid, nu zij geen staatsbank is, moet liggen in het weerstand bieden, indien de Staat op den duur ook voor andere doeleinden de machtige voorschotten zou gaan vragen; zij moet zich niet op sleptouw laten nemen door staats-socialisme.

Het wetsontwerp, waarvan een vertaling aan het einde van dit artikel volgt, houdt in de verlenging van het aan de Banque de France verleende monopolie (privilège exclusif) om bankbiljetten uit te geven en verder de bekrachtiging van een tweetal overeenkomsten tusschen den Minister van Financiën, Klotz, in naam van de Regeering en den Gouverneur der Banque de France, Georges Pallain.

In dit opzicht doet zich bij het verlenen of vernieuwen van een Bankoctrooi steeds min of meer de kwestie voor, in hoeverre de voorwaarden, waarover de Minister als onderhandelaar voor de Regeering het met het Bestuur der Bank voorloopig eens is geworden en welke daarna belichaamd in een wetsontwerp aan het Parlement zijn aangeboden, een geheel van overeenkomst vormen, als zoodanig niet amendabel zijn en slechts zijn aan te nemen of te verwerpen.

In denzelfden gedachtengang rijst vervolgens de vraag of de aangenomen wet inderdaad inhoudt eene overeenkomst, welke gedurende den duur van het octrooi niet eenzijdig mag gewijzigd worden, dan wel of de Bankwet evenals andere wetten steeds aan verandering of afschaffing bloot staat. Opmerkelijk is nu, dat voor de eerste maal sedert de oprichting van de Banque de France, de bepalingen van het octrooi, voor zoover die wijziging hebben ondergaan, geheel het karakter dragen van eene overeenkomst tusschen den Staat en de Bank.¹⁾

Tot nog toe was de vernieuwing van het octrooi evenals hier te lande belichaamd in een wijziging van de Bankwet. Wel wordt algemeen aangenomen, dat de Bankwet, wat de octrooivoorwaarden betreft, inhoudt eene tweezijdige verbintenis tusschen den Staat en de circulatiebank, welke buiten den wil van partijen ook niet bij een wet tusschentijds mag verbroken worden, maar toch is het in deze materie niet zonder belang, dat men in Frankrijk thans een anderen vorm heeft gekozen, zuiver weergevende het karakter eener overeenkomst.

Wat ditzelfde punt betreft is het van niet gering gewicht voor de Bank, dat thans in de Bankwet ontbreekt eenzelfde bepaling, als voorkwam in het octrooi van 1897, waarbij uitdrukkelijk werd voorbehouden, dat een wet, door de beide kamers aangenomen in den loop van 1911, het bankmonopolie kon doen eindigen op 31 December 1912 in plaats van op 31 December 1920. Een recht dus uitsluitend den Staat toekomend, een machtsmiddel om de Bank tusschentijds tot concessies te dwingen. Het scheppen van een dergelijk onzeker moment in de periode der nieuwe concessie is in elk geval een fout in het systeem en de Bank zal zich in deze ernstige tijden de herhaling dier restrictie niet hebben laten welgevallen. Van haar kant zal de Bank zich aan belangrijke heffingen moeten onderwerpen en van de winsten aan den Staat een grooter deel moeten afstaan; dit geldt vooral voor de rente, welke de voorschotten aan den Franschen Staat en zijn geallieerden opbrengen. Zelfs heeft de Bank er in toegestemd om deze bepalingen met het boekjaar 1918 te doen ingaan, ofschoon het huidige octrooi eerst eindigt op 31 December 1920.

De Fransche Bank heeft in de laatste jaren reusachtige winsten behaald, zooals uit het bijgaande staatje uitgedrukt in duizenden francs blijkt:

De bedragen, welke de Bank volgens de bepalingen van het octrooi van 1897 verplicht was aan den Staat af te staan, waren niet belangrijk en bedroegen gemid-

¹⁾ Intusschen schijnt toch tijdens de behandeling van het wetsontwerp in het Fransche parlement nog verandering in de overeenkomst te zijn gebracht, wat betreft de winstuitkeering aan den Staat.

deld nog geen 20 pCt. van de netto-winst. Vergelijken wij hiermede de winstverdeling tusschen de Nederlandsche Bank en den Staat, dan zien wij dat de Bank in de laatste tien boekjaren gemiddeld 55,7 pCt. van hare winst aan den Staat had af te dragen.

Door het vormen van groote reserves heeft de Banque de France het dividend weten te drukken, zoodat het 24 pCt. niet te boven is gegaan. Van die reserves zullen nu in de eerste plaats, volgens de bepalingen van het nieuwe octrooi Frs. 200.000.000 aan den Staat ten goede komen in plaats van oorlogswinstbelasting.

Boekjaar.	Bruto winst	Onkosten en Afschrijv.	Netto winst	Uitkeering aan Staat	Reserves voor div. belangen	Dividend	
						Netto bedrag	%
1908	67.730	20.700	47.030	9.121	8.709	29.200	16
1909	62.567	20.489	42.078	8.229	8.299	25.550	14
1910	67.209	22.344	44.865	9.298	10.017	25.550	14
1911	80.675	32.506	48.169	10.937	11.682	25.550	14
1912	94.826	38.694	56.132	12.734	14.198	29.200	16
1913	123.506	36.648	86.858	18.127	32.231	36.500	20
1914	132.938	39.437	93.501	20.581	38.245	34.675	19
1915	194.031	78.270	115.761	23.010	56.251	36.500	20
1916	292.023	103.425	188.598	39.752	105.046	43.800	24
1917	392.508	56.964	335.544	58.328	233.046	43.800	24

Tot nog toe kon bij de Banque de France niet gesproken worden van een verdeling van de winst met den Staat. Veeleer was het eene bepaalde heffing op de z.g.n. productieve bankbiljettencirculatie, waardoor de Bank geen onmiddellijk belang had bij de afschrijvingen en reserveeringen van de Bank. Dit systeem, waaraan in het wetsontwerp ook vastgehouden werd, zal thans verlaten worden, indien de Bankwinsten een zeker bedrag bereiken. Zooals wij in de dagbladen hebben kunnen lezen, zal de Bank haar netto-winst boven een bedrag voldoende voor eene uitkeering van 24 pCt. met den Staat moeten deelen. Hoewel vooral bij het ingewikkelde systeem van heffing moeilijk valt te becijferen, hoe de winstresultaten onder de nieuwe voorwaarden zullen zijn, is deze regeling voor de aandeelhouders zeker gunstig te achten. Zij kunnen meer reden tot voldoening over het nieuwe octrooi hebben, dan de aandeelhouders van De Nederlandsche Bank, die op 7 pCt. vrijwel kunnen rekenen en de overige winsten voor $\frac{7}{8}$ naar den Staat zullen zien gaan.¹⁾

Landry, afgevaardigde van Corsica, die aan de Fransche Kamer een rapport uitbracht over het wetsontwerp, heeft er op gewezen, dat de Bank gewaarschuwd door de offensieve financieele maatregelen der Reichsbank in 1913, terstond hare defensieve middelen daartegenover gesteld had. Daartoe behoorde in de eerste plaats de vermeerdering van den goudvoorraad met bijna Frs. 1 milliard, namelijk van 3,194 milliard op 1 Januari 1913 tot 4,14 milliard op 30 Juli 1914. Dan de aanmaak²⁾ van eene aanzienlijke hoeveelheid biljetten van frs. 20 en van frs. 5, die over het geheele land bij de bankkantoren gedeponceerd werden om deze terstond in circulatie te brengen ter vervanging van metalen geld, waarvan de Bank de vasthouding en op-

¹⁾ In verband hiermede is het niet onvermakelijk om te herinneren aan het amendement van den Heer Domela Nieuwenhuis bij de behandeling van het octrooi van 1889 in de Tweede Kamer. De Heer Nieuwenhuis trad in zijn isolement bij die gelegenheid op als verwoed vijand van De Nederlandsche Bank. Als ultimum remedium stelde hij voor als eene eenvoudige en billijke regeling om de winsten der Bank gelijkelijk tusschen den Staat en de Bank te deelen. De voorstanders van de Bank hebben haar thans al aardig over die schreef heen geholpen.

²⁾ Uit den oorlog van 1870 had daarenboven de Bank leering kunnen trekken. Bij den aanvang van dezen oorlog had de Bank een dergelijke voorraad niet. In allerijl moest een fabriek te Clermont worden ingericht om de kleine coupures aan te maken. In afwachting daarvan hadden in verschillende steden particuliere lichamen fiduciair papier uitgegeven ter waarde van 1-10 francs, gedekt door een dépôt bankpapier tot het uitgegeven bedrag. De autoriteiten stonden deze uitgifte oogluikend toe, doch aanvaardden daarvoor geen verantwoordelijkheid.

potting in tijd van oorlog voorzag. Vervolgens hadden de directeuren der Succursalen en de chefs van de bureaux auxiliaires tot in bijzonderheden instructie ontvangen, hoe zij in geval van mobilisatie hadden te handelen, met name wat betreft de voortzetting van de bankzaken, de recrueteering ter vervanging van het personeel, dat onder de wapenen moest komen en de mogelijke ontruiming van de bankkantoren in de oorlogszone gelegen en bedreigd door vijandelijke bezetting. Eindelijk de hulp te verlenen aan den dienst van 's Rijks Schatkist volgens hetgeen daaromtrent met den Staat was overeengekomen.

Zooals van zelf sprak was het in de eerste plaats de schatkist zelve, die op de hulp van de Bank zou zijn aangewezen en volgens de niet gepubliceerde overeenkomst van 11 November 1911 had de Bank zich verplicht om in geval van mobilisatie een crediet van 2900 miljoen ter beschikking van den Staat te stellen, waarvan 500 miljoen terstond verdeeld over de verschillende succursales en bureaux auxiliaires den Minister van Financiën ten dienste stonden en de rest naar gelang der behoefte van de schatkist werden gestort. Tegen deze voorschotten ontving de Bank driemaands schatkistbiljetten, rentende 1 pCt. p. jaar; op deze rente werd nog $\frac{1}{8}$ ten bate van den Staat in mindering gebracht. Aldus toegerust kon de Bank bij het uitbreken van den oorlog onmiddellijk hare zware taak aanvaarden. Welken geweldigen omvang deze in den loop der oorlogsjaren heeft genomen, blijkt wel uit het laatste jaarverslag van de Bank, waaruit ik vroeger reeds gelegenheid had in dit blad eenige bijzonderheden mede te deelen.¹⁾

Het schijnt, dat de Regeering geruimen tijd heeft getalmd met de indiening van het wetsontwerp uit vrees voor de socialisten, die op een staatsbank aantreden en ondertusschen ging zij ondanks den hangenden toestand voort met nieuwe credieten bij de Bank aan te vragen en haar te machtigen de bankbiljettencirculatie uit te breiden. De behandeling in de Kamer heeft meer dan drie weken geduurd en in de tweede week van Juli werd eindelijk het wetsontwerp met 336 tegen 147 stemmen aangenomen. Eenigszins gedetailleerde mededeelingen over de debatten staan mij niet ten dienste, maar uit de korte courantenberichten is op te maken, dat de oppositie zich verklaard heeft vooreerst tegen de verlenging zelve van het octrooi en tegen den duur van 25 jaar.

Er behoort eenige moed toe om in de tegenwoordige moeilijke omstandigheden de Banque de France van haar plaats te willen dringen. Wat zou thans een Staatsbank meer dan de Fransche Bank hebben kunnen doen voor de financiën van het Rijk, om nog niet te spreken van de credietbehoefte van handel en nijverheid?

Zooals van zelf spreekt benevelde ook het probleem der bankpapier-inflatie, nu de uitstaande biljetten reeds de 30 milliard naderen, de gemoederen en meende men, dat ingrijpen in dezen bedenkelijken toestand slechts door den Staat kan geschieden en de krachten van een particuliere instelling te boven gingen; alsof niet juist in de wijze van financiering van de oorlogskosten van den Staat de hoofdoorzaak van de inflatie gelegen is. Hoeveel sneller zou de bankbiljettenpers draaien onder den onmiddellijken invloed van den Staat, die onwillekeurig bij de immer aanzwellende uitgaven, zijn behoefte aan geld vereenzelvigd met de behoefte van het publiek aan ruilmiddelen. De politiek, om de circulatiebank, als staatsinstelling, zoeveel mogelijk ten behoeve van de schatkist uit te buiten, zou weleens uit kunnen loopen op het slachten van de kip met de gouden eieren.

Hoe het ook zij, de Fransche Bank is een particuliere instelling gebleven en staat bij hare nieuwe bestaansperiode voor een reusachtige taak. Het alles beheerschende element is de regeling van de staats-schuld, waarmede de inkrumping van de bankbiljetten-circulatie ten nauwste samenhangt. De Fransche Re-

¹⁾ Zie het nummer van 27 Maart j.l. pag. 263.

geering is in dit opzicht met de beste bedoelingen beziel. De Minister van Financiën schreef aan den Gouverneur van de Bank, zooals Landry in zijn rapport mededeelt:

„Rien ne serait plus funeste, que de céder à la tentation de différer ce remboursement pour se dispenser de faire les emprunts nécessaires et profiter du taux réduit de la dette de l'Etat envers la Banque. Le crédit de la Banque ne pourrait que souffrir d'une politique aussi imprévoyante.” Maar ook bij de stabilisering van de vlottende schuld zal de medewerking van de Bank niet gemist kunnen worden en zal zij door faciliteiten in andere richting de operaties moeten leiden en doen slagen.

In elk geval houdt de Staat zich thans nog maar aan de Bankvoorschotten. Deze stapelen zich geleidelijk op en daarmee gaan ook de cijfers der circulatie steeds omhoog¹⁾. Volgens den Bankstaat van 25 Juli 1918 was het bedrag der uitstaande biljetten Frs. 29,1 milliard, tegenover een metaalvoorraad van Frs. 5,7 milliard (waarvan ruim 2 milliard in het buitenland ligt) en een schuld aan den Staat van Frs. 18,9 milliard.

Als Thiers²⁾ eens uit zijn graf kon opstaan, zouden hem wellicht bij de cijfers van thans de haren te berge rijzen en zou hij bij de tegenwoordige, laten wij zeggen „oorlogs”-dekking van de bankbiljettencirculatie met zijn uitgezocht epitheton misschien spreken van „couverte par l'honneur.”

Mr. L. F. A. M. VAN OCTROP

1 Augustus 1918.

Ontwerp van wet houdende vernieuwing van het octrooi van de Banque de France.

Artikel 1. Het octrooi verleend aan de Banque de France bij de wetten van 24 germinal van het jaar XI, 22 April 1806, 30 Juni 1840, 9 Juni 1857 en 17 November 1897, wordt verlengd met 25 (vijf en twintig) jaar met ingang van 1 Januari 1921 en zal eindigen 21 December 1945.

Artikel 2. De overeenkomst aangegaan 26 October 1917 en de additionele overeenkomst aangegaan 11 Maart 1918 tusschen den Minister van Financiën en den gouverneur van de Banque de France zijn goedgekeurd.

Deze overeenkomsten zijn vrijgesteld van zegel- en registratierecht.

Artikel 3. De opbrengst van de heffing, vastgesteld bij artikel 4 van de overeenkomst van 26 October 1917, zal worden gereserveerd en geboekt worden op eene speciale rekening van 's Rijks Schatkist, zoolang totdat de wet de voorwaarden zal hebben vastgesteld, waaronder die opbrengst voor credietdoeleinden zal worden aangewend.

Overeenkomst van den zes en twintigsten October negentienhonderd zeventien.

Tusschen de ondergeteekenden:

Den Heer L. L. Klotz, député, Minister van Financiën, ten deze handelende in naam van den Staat, ter eener zijde, en den Heer Georges Pallain, Gouverneur van de Banque de France, daartoe gemachtigd door een besluit van de Commissaris-Vergadering der Bank d.d. 25 October 1917, ter ander zijde,

zijn de navolgende bepalingen vastgesteld, welke in werking zullen treden na bekrachtiging bij eene wet, waardoor het octrooi van de Banque de France zal worden verlengd voor een tijdvak van 25 jaar, te beginnen met 1 Januari 1921.

Artikel 1. De bevoegdheid om te disconteerden, zooals voorzien in de oorspronkelijke statuten der Bank (artikel 9 van het besluit van 16 Januari 1808) wordt uitgestrekt tot coöperatieve vereenigingen voor den kleinen- en middenstands-handel en de kleine en middenstands-industrie.

Artikel 2. Van het begin van het boekjaar 1918 af, zullen op de buitengewone inkomsten, welke het gevolg zijn van het disconteerden voor buitenlandsche gouvernementen, van Fransche Schatkistbons en van de rente, gekweekt op tijdelijke voorschotten verleend aan den Staat, de navolgende heffingen ten behoeve van den Staat in mindering worden gebracht:

¹⁾ Tot nog toe bedroegen de verhoogingen telkens 3 milliard; onlangs echter werd de maximum uitgifte bepaald van 30 op 35 milliard.

²⁾ Gedurende den oorlog van 1870 gaf de Bank in het geheel Frs. 1530 miljoen voorschot aan den Staat.

85 pCt. van de rente der ten behoeve van buitenlandseche gouvernementen gediscoteerde Fransche schatkistbons, 50 pCt. van de rente, ontvangen op de voorschotten aan den Staat, na aftrek echter van de supplettoire rente van 2 pCt., als bedoeld in de artikelen 4 en 5 van de overeenkomst van 21 September 1914, bekrachtigd door de wet van 26 December 1914, welke supplettoire rente zonder eenigen aftrek zal gestort worden in de reserve- en amortisatierekening, ingesteld bij artikel 5 der genoemde overeenkomst.

Deze heffingen omvatten de verplichte uitkeering aan den Staat over inkomsten uit de hierboven genoemde disconteerden en voorschotten, welke niet opnieuw zullen medetellen voor de productieve bankbiljettencirculatie.

Het bedrag van de aldus vastgestelde bijdrage zal naar gelang de Bank de betreffende inkomsten ontvangt, gestort worden in het credit der speciale reserve- en amortisatierekening, als hierboven bedoeld.

Voor het tijdvak van 1 Augustus 1914 tot het einde van het boekjaar 1917 zal de Bank, zoodra de wet zal zijn aangekondigd, waarbij de onderhavige overeenkomst wordt goedgekeurd, op voormelde speciale rekening storten een bedrag van Fr. 200.000.000, waaronder begrepen zal zijn het saldo van de over het boekjaar 1917 verschuldigde verplichte uitkeering aan den Staat, ten aanzien van de inkomsten bedoeld in paragraaf 1 van dit artikel.

Deze Fr. 200.000.000 zullen, wat het verleden betreft, en de heffingen bedoeld in de eerste alinea van dit artikel zullen, wat de toekomst betreft, in de plaats komen van de door de Bank te betalen oorlogswinstbelasting.

Artikel 3. Artikel 5 van de overeenkomst van 21 September 1914 wordt als volgt aangevuld: „De speciale rekening zal belast worden voor de hoofdsom der onbetaalde wissels, behorende tot de portefeuille, welke door de opschorting der betalingstermijnen werd geïmmobiliseerd en wel naar gelang de Bank, nadat die opschorting zal zijn opgeheven, de wissels als onbetaald gebleven zal hebben geboekt.”

„Deze rekening zal eveneens gedebiteerd worden voor de hoofdsommen der vorderingen, die haar ontstaan danken aan stortingen bij geallieerde of neutrale correspondenten ter vereffening, in Frankrijk, door bemiddeling van de Bank, van incasseeringen of operaties dateerend van voor 4 Augustus 1914, en wel naar gelang die vorderingen als dubieus zullen worden geboekt.”

„De Bank blijft belast met het beheer van de portefeuille der dubieuze wissels en vorderingen; zij zal de bovenvermelde rekening telkens crediteeren voor de afbetalingen ontvangen op rekening van de hoofdsom dier wissels en vorderingen.”

„In geen geval echter mag het creditsaldo dier rekening het totaal der uitgestelde wissels en der bovengenoemde vorderingen te boven gaan; het meerdere zal, — evenals hetgeen wellicht later op deze rekening nog gestort mocht worden, — in mindering van de Staatsschuld worden gebracht, of — indien die schuld geheel gedelgd mocht zijn — in 's Rijks Schatkist worden gestort.”

Artikel 4. Voor de berekening van de uitkeering, vastgesteld bij art. 5 van de Wet van 17 November 1897, wordt bij de som die men verkrijgt door het gemiddeld bedrag van de productieve biljettencirculatie te vermenigvuldigen met het percentage der discontorente (eventueel na aftrek van de bedragen, welke overeenkomstig Art. 12 dier Wet tusschen de Bank en den Staat zullen zijn gedeeld) opgeteld het bedrag der rente, door de Bank berekend op de uitgestelde wissels, en van het aldus vastgestelde totaal wordt 5 pCt. berekend. Mocht gedurende eenig tijdvak de discontorente hooger zijn dan 3½, 4 of 4½ pCt., dan wordt het te berekenen percentage voor het overeenkomstig tijdvak gebracht op 7½, 10 of 12½ pCt.

Bovendien zal worden geheven, over het hierboven nader omschreven provenu van de productieve operaties der Bank, jaarlijks na aftrek van de uitkeering, bedoeld in de voorgaande alinea, eene verdere uitkeering van 20 pCt., waarbij het gedeelte tot 50 M.m. slechts zal worden gerekend voor ¼ van dit bedrag, van 50 tot 75 M.m. voor ⅓, van 75 tot 100 M.m. voor ⅔, van 100 tot 125 M.m. voor ⅘, van 125 tot 150 M.m. voor ⅞ en van 150 tot 175 M.m. voor ⅞.

De uitkeering en de supplementaire uitkeering worden geheven onafhankelijk van de belastingen door de Bank verschuldigd krachtens de bestaande Wetten. Iedere verhooging dier belastingen en iedere nieuwe belasting, die mochten drukken op de operaties die reeds met de beide uitkeeringen zijn belast, worden met die uitkeeringen gecompenseerd. Mocht het bedrag aan belastingen dat aan uitkeeringen overtreffen, dan is door de Bank ook dit meerdere verschuldigd.

Deze bepalingen treden in werking met 1 Januari 1918.

Artikel 5. De doorlopende voorschotten van de Bank

aan den Staat, als gevolg van de overeenkomsten van 10 Juni 1857, 29 Maart 1878, 31 October 1896, 11 November 1911 en die totaal Fr. 200.000.000 bedragen, worden verlengd tot aan het einde van het octrooi. Deze voorschotten zijn renteloos. Tot zekerheid van hun terugbetaling wordt aan de Bank een schatkistbiljet ter hand gesteld vervallende per het einde der voorschotten.

Artikel 6. De Bank zal handhaven de Succursales, bureaux auxiliaires en villes rattachées, door haar ingesteld boven en behalve die waartoe zij verplicht was krachtens de Wet van 17 November 1897 en de overeenkomst van 11 November 1911.

• Binnen 10 jaren, na afkondiging van de Wet, welke de onderhavige overeenkomst bekrachtigt, zullen nog 12 succursales en 25 bureaux auxiliaires moeten worden gevestigd.

De Bank verplicht zich bovendien om een incassodienst in te stellen op 50 villes rattachées, waaronder begrepen zullen zijn de hoofdplaatsen van arrondissementen en kantons met 6000 inwoners of meer, en die niet onder de bankplaatsen zijn opgenomen.

Artikel 7. De Bank zal voortgaan met het kosteloos behandelen van chèques en giro's, afgegeven door de rekenplichtige ambtenaren van 's Rijks Schatkist op de rekening van den Staat en om, op de voorwaarden, vastgesteld bij de thans in kracht zijnde besluiten, haar kosteloze medewerking aan den Staat te verlenen om het gemakkelijk te maken, dat, volgens de voorschriften, afgegeven en geïssueerde betalingsmandaten, luidende aan de order van zoodanige crediteuren van den Staat of de departementen, die rekening houden hetzij bij de Banque de France, hetzij bij andere banken, die op haar beurt met de Banque de France in rekening staan, door middel van giro kunnen worden vereffend.

Zij zal op dezelfde voorwaarden, hare kosteloze medewerking verlenen aan 's Rijks Schatkist, om de vereffening, door middel van giro ten laste van de rekening van 's Rijks Schatkist, te vergemakkelijken van de mandaten, welke haar zullen worden ter hand gesteld door de rekenplichtige ambtenaren van 's Rijks Schatkist, na te zijn afgegeven door gemeenten en publiekrechtelijke lichamen ten bate van schuldeischers, die rekening houden bij de Banque de France of bij een andere bankinstelling, die op haar beurt met de Banque de France in rekening staan.

Zij zal franco de chèques incasseeren, getrokken door of gesteld aan de order van de rekenplichtige ambtenaren van 's Rijks Schatkist of de regie's.

Artikel 8. De Bank verbindt zich om ten aanzien van al hare rekeningen, vrij te stellen van provisie het incasseeren van „crossed” chèques getrokken op bankplaatsen en chèques, getrokken op banken, die aangesloten zijn bij een clearing-instituut of op hare correspondenten.

De Bank verbindt zich, om ten behoeve van al hare rekeninghouders de faciliteit in stand te houden om kosteloos hun wissels bij haar te domiciliëren en om, eveneens kosteloos, overschrijvingen te doen bewerkstelligen tusschen rekeningen, gehouden op verschillende plaatsen.

Artikel 9. Deze overeenkomst is vrijgesteld van zegel- en registratierecht.

In tweevoud opgemaakt te Parijs, den zes en twintigsten October negentien honderd zeventien.

Gelezen en goedgekeurd, Gelezen en goedgekeurd,
(w.g.) L. L. Klotz. (w.g.) Georges Pallain.

Aanhangsel behoorende bij de overeenkomst aangegaan op 26 October 1917 tusschen den Minister van Financiën en den Gouverneur van de Banque de France.

Artikel 1. Artikel 3 van de overeenkomst van 26 October 1917 wordt aangevuld met de navolgende bepalingen:

De Bank zal, over het saldo van de amortisatierekening eene rente vergoeden, berekend naar de netto-rente voor de voorschotten aan den Staat, na aftrek van de zegelbelasting en van de heffing, bedoeld in art. 2 van gezegde overeenkomst.

Deze rente zal in het credit van eene afzonderlijke rekening worden gebracht op den laatsten dag van elk halfjaar.

Op het oogenblik waarop de amortisatierekening geheel wordt geliquideerd, zal er eene recapitulatie worden opgemaakt van de bedragen, die successievelijk benodigd zijn geweest voor de amortisatie of die op rekening aan den Staat zijn toebedeeld.

De Bank zal in 's Rijks Schatkist storten een gedeelte van de afzonderlijk geboekte rente, evenredig aan het totaal bedrag, dat, volgens bovenbedoelde recapitulatie, aan den Staat is toebedeeld.

Additioneele overeenkomst van 11 Maart 1918.

Artikel 1. Ter toepassing van het algemeen beginsel volgens hetwelk de Staat uitsluitend recht heeft op de winst, voortspruitende uit de omstandigheid, dat een gedeelte van de bankbiljetten niet ter inwisseling wordt aangeboden, zal de Banque de France op de hieronder vastgestelde tijdstippen in 's Rijks Schatkist storten een bedrag, vertegenwoordigende het saldo der in circulatie gebleven biljetten van het oude type, blauw zonder rose ondergrond, en van de kleine coupures van 20 en 25 francs, uitgegeven vóór 1888.

Terwijl eene eerste storting van 5 miljoen francs a fonds perdu heeft plaats gevonden ter uitvoering van de overeenkomst van 28 November 1911, zal opnieuw een gelijk bedrag in 's Rijks Schatkist moeten worden gestort in de maand volgende op het in werking treden van de onderhavige overeenkomst.

Het meerdere zal worden gestort op 2 Januari 1923.

Artikel 2. Van het oogenblik af, waarop de som der in de circulatie gebleven bankbiljetten minder zal bedragen dan de sommen die in 's Rijks Schatkist zijn gestort, neemt de Staat voor zijne rekening het bedrag der biljetten, welke daarna nog ter inwisseling mochten worden aangeboden; zonder dat echter daardoor het eindbedrag van zijn winst minder kan worden dan het bedrag van 5 miljoen, gestort ter uitvoering van de overeenkomst van 21 November 1911.

AANTEKENINGEN.

China in 1917. — In het verslag omtrent den toestand der Nederlandsche Handelsmaatschappij en hare handelingen in het boekjaar 1917 leest men aangaande China:

Het afgelopen jaar is op politiek gebied een der meest bewogen tijdperken in de nog jonge geschiedenis der Chineseesche Republiek geweest. Op het voorbeeld der Vereenigde Staten verbrak zij in Maart de diplomatieke betrekkingen met Duitschland, welke stap in Augustus door een oorlogsverklaring aan de beide Centrale Mogendheden werd gevolgd. Behalve een opschorting gedurende vijf jaren van de betalingen op rekening der Boxer Indemniteit, bereikte China hierdoor, dat de verdragsmogendheden eindelijk toestemden in een herziening van het tarief van invoerrechten, ten einde dit op een effectief van 5 pCt. ad valorem te brengen. Een daarvoor ingestelde Commissie ving in Januari 1918 haar werkzaamheden aan.

Het terugkeeren van de binnenlandsche rust tegen het einde van 1916 was slechts schijnbaar en niet voor langen duur. De gespannen betrekkingen tusschen Regeering en Volksvertegenwoordiging leidden er toe, dat President Li Yuan Hung in Juni het Parlement ontbond. Van de politieke verwarring trachtte Generaal Chang Heun gebruik te maken, om den jeugdigen Mantsjoe-Keizer Heuan Tung op den troon te herstellen, doch de staatsgreep gelukte niet. Li Yuan Hung, de voortdurende partijtwisten moede, deed kort daarna afstand van zijn waardigheid, waarop het Presidentschap op den Vice-President Feng Kuo Chang overging. Onder leiding van Dr. Sun Yat Sen was een gedeelte van het ontbonden Parlement intusschen naar Canton getrokken, waar een tegenregeering werd gevormd, die de provinciën Kuantung, Kuangai en Yunnan omvatte. Een burgerkrijg was hiermede losgebarsten en verschillende gewesten werden het tooneel van hevige gevechten.

Ook voor natuurrampen bleef het land niet gespaard. In October richtten reusachtige overstromingen in de nabijheid van Tientsin voor millioenen schade aan, terwijl tienduizende menschen van hun dak werden beroofd. Tegen het einde van het jaar kwam het bericht van het weer uitbreken in Mongolië van de longenpest.

De onrustige binnenlandsche toestand met als gevolg daarvan een leege schatkist is oorzaak geweest, dat er weinig is gekomen van de beraamde hervormingen. Omtrent de aangekondigde invoering van het metrieke stelsel, als voorloopster van een uniform systeem van maten en gewichten, werd niets meer vernomen. Aan

de verbetering van het muntstelsel werd echter geregeld doorgewerkt. De munten gingen voort met het slaan van z.g. „Yuan Shi Kai” dollars, terwijl ook nieuwe pasmunt in omloop werd gebracht. Wat het verkeer betreft, verdient vermelding, dat de Post- en Telegraafdienst dit jaar voor het eerst geen deficit opleverde. Plannen werden gemaakt voor de verbetering van het Groote Kanaal en daarmede in verband staande irrigatiewerken. De ontvangsten der douane bedroegen H \$ 35.177.000 tegen H \$ 37.750.000 in 1916. Dank zij den hoogen zilverprijs kon de Regeering uit deze bron over £ 2.000.000 meer beschikken, hetgeen haar te stade kwam bij het nakomen van haar internationale verplichtingen. De zoutverkoop bracht \$ 70.600.000 op, tegen \$ 72.400.000 in het voorafgaande jaar. Het aan de Regeering uitbetaalde surplus beliep \$ 68.600.000. Toch moest zij nog haar toelucht nemen tot verschillende nieuwe leeningen met Japan en Amerika. Het is opmerkelijk, hoe de invloed van eerstgenoemd land op het economisch leven van China toeneemt, hetgeen zich ook openbaart in de vestiging van talrijke nieuwe Japansche banken en firma's.

De zilvermarkt werd in 1917 voornamelijk beheerscht door de vraag voor nieuwen muntslag, waarmede het aanbod niet in verhouding stond. De loop van den prijs geeft dan ook opnieuw een belangrijke stijging te zien. De laagste notering was 35¹¹/₁₆ d. in Maart, de hoogste 55 d. in September, een cijfer, dat sedert 1878 niet meer is bereikt. Londen heeft als gevolg van de tijdsomstandigheden veel van zijn belangrijkheid als wereldmarkt verloren; het zwaartepunt van den handel wordt meer en meer naar het grootste productieland, de Vereenigde Staten, verplaatst. De geldmarkt te Shanghai bleef gedurende het verslagjaar uiterst krap. De zilververscheppingen naar Rusland en Japan, doch voornamelijk naar Britsch-Indië, bedroegen het aanzienlijke cijfer van \$ 40.000.000. Daarentegen werd slechts voor een bedrag van \$ 20.000.000 aan zilverbaren uit Amerika aangevoerd. De Regeering nam dan ook zelfs een oogenblik de uitvaardiging van een uitvoerverbod in overweging.

Industrie in Zuid-Afrika. — In ons nummer van 6 Maart namen wij iets over uit een verslag van den Nederlandschen Consul-Generaal te Pretoria, waarin werd uiteengezet hoe de duurte van het leven, de geografische omstandigheden en het gebrek aan kapitaal in weerwil van rechten, waaraan een beschermende werking niet kan ontzegd worden, de ontwikkeling van de industrie in Zuid-Afrika tegenhouden. Het dezer dagen h.t.l. verschenen 10e Jaarverslag der Nederlandsche Kamer van Koophandel te Johannesburg bericht aangaande de ontwikkeling van de industrie hetgeen hier verkort volgt.

„Tot betrekkelijk korten tijd geleden was er over het geheel eerder tegenkating dan medewerking bij de pogingen van fabrikanten in de Unie om hunne belangen meer op den voorgrond te brengen. Zij vonden steun bij lichamen als de „South African National Union”, maar bij gebrek aan meer algemeene medewerking konden ook die lichamen zich niet voldoende ontwikkelen om groote kracht te ontplooiën.

„Een groot deel van den invoerhandel achtte zijne belangen bedreigd door de plaatselijke beweging ten gunste van de ontwikkeling van de natuurlijke hulpbronnen van Zuid-Afrika. Men zag niet in, dat alleen een land, dat zich ijverig toelegt op de exploitatie van de rijkdommen van zijn bodem, op den duur en in steeds toenemende mate belang biedt voor den handel met het buitenland, de buitenlandsche industrie en het wereldverkeer.

„Wat niet voldoende begrepen werd, is, dat eene zich ontwikkelende industrie in den ruimsten zin vraag doet ontstaan naar zoovele andere artikelen, waarvoor het land tevoren geen of slechts een klein afzetgebied bood. De belangen van den overzeeschen handel in machinerieën, werktuigen en gereedschappen; in half-

fabrikaten, benoodigd voor de locale industrie; in grondstoffen, voor zoover zij niet plaatselijk gewonnen worden; in talloze artikelen, gebezigd bij de afwerking van het plaatselijk vervaardigde product, de verpakking daarvan, enz., enz., — die belangen werden over het hoofd gezien.

„Er werd ook geen voldoende aandacht aan geschonken, dat een zich ontwikkelende industrie voortdurend aan zooveel meer handen werk geeft en ook overigens inkomsten doet vloeien, welke er toe bijdragen de koopkracht van de bevolking te verhoogen en de daarmede in den regel gepaard gaande behoefte aan meer weelde-artikelen, welke veelal uit het buitenland ingevoerd moeten worden, te doen toenemen.

„De oorlog heeft de oogen geopend. Zuid-Afrika, waar de industrie, ook zonder oorlogsdrang en in spijt van tegenwerking, reeds in een eerste stadium van ontwikkeling was getreden, zag zich op eenmaal als voortbrengend land van groote toekomst in het volle licht geplaatst. De tegenstanders van gisteren werden nu voorstanders van de locale nijverheid. In de eerste plaats werd alle aandacht gewijd aan de productie van voedingsstoffen ter voorziening in de behoeften van een deel der oorlogvoerenden, maar daarbij bleef het niet. Verschillende andere handelsartikelen, waaraan Zuid-Afrika behoefte heeft, en welke tot dusver in hoofdzaak van over zee werden aangevoerd, konden slechts in onvoldoende hoeveelheid of in het geheel niet uit het buitenland ingevoerd worden.

„Er werd van regeeringswege in het laatst van het vorige jaar een Raad van Advies voor de Nijverheid en eene Wetenschappelijke en Technische Commissie ingesteld, welke laatste tot taak heeft gegevens te verzamelen betreffende de grondstoffen, welke Zuid-Afrika oplevert, en wetenschappelijk onderzoek aan te moedigen.

„In samenwerking met de Nijverheidsafdeeling van het Departement van Mijnwezen en Nijverheid in de Unie, zal getracht worden de ontwikkeling van de industrie in den ruimsten zin en langs wetenschappelijke weg verder te bevorderen. De resultaten van het werk der Commissie zullen uit den aard van de zaak eerst in de toekomst blijken en het is dan ook te meer teeknend voor de zelfstandige ontwikkeling van de Zuid-Afrikaansche nijverheid, dat deze nu reeds, zooveel mogelijk gesteund door de regeering der Unie, een vrij belangrijk hoogtepunt heeft bereikt. „Het is waar, dat ook gebrekkige aanvoer van goederen uit het buitenland, buitengewoon hooge prijzen van ingevoerde artikelen en andere omstandigheden, uit den oorlog voortgevloeid, het streven der plaatselijke nijverheid sterk hebben bevorderd.”

Men leze in het artikel Behoud en vermeerdering van Arbeidskrachten op pag. 671: „Het eenige middel daartegen zal zijn eene wettelijke regeling van regeeringstoezicht op de propaganda, bijvoorbeeld een verbod om te propageeren, tenzij na voorafgaande beoordeeling en goedkeuring door de Regeering.”

BOEKAANKONDIGING.

Dr. C. A. Verrijn Stuart: De Goudkwestie, Haarlem, F. Bohn, 1918, 56 blz.

De hoogleeraar Verrijn Stuart heeft in de discussie waartoe zijn ten vorigen jare gehouden inaugureele rede „De toekomst van het Goud”, geleid heeft, aanleiding gevonden opnieuw in het openbaar rekenschap te geven van zijn standpunt in de Goudkwestie.

De denkbeelden van den schrijver blijken door de van vele zijden ingebrachte critiek niet of slechts in geringe mate gewijzigd te zijn. Den grooten goudinvoer hier te lande blijft de heer Verrijn Stuart in dubbel opzicht onjuist achten, voor het heden als een van de oorzaken — de schrijver drukt zich thans op dit gebied zeer voorzichtig uit — van de hier te lande

bestaande depreciatie van het geld, voor de toekomst als zijnde een bezit, dat uit hoofde van de volgens den schrijver waarschijnlijk te achten waardedaling van het goud, een niet onbelangrijk verlies zal kunnen opleveren.

Beide stellingen worden aan de hand van de geleverde critiek uitvoerig nagegaan. Vooral bij de eerste het deprecie- en inflatieprobleem komt zuiverheid van uitdrukking den schrijver niet ten onrechte voor een eerste eisch te zijn, waaraan in de binnen- en buitenlandse literatuur — de schrijver verwijst terecht naar de opmerkingen dienaangaande van professor Pigou in het *Economic Journal* van September 1917 — niet steeds de hand is gehouden. Is echter het nieuwe geschrift van den heer Verrijn Stuart in dit opzicht vlekkeloos? Depreciatie van het geld wordt m.i. terecht gedefinieerd als een verschuiving van de waardeverhouding tusschen goederen en geld, waarvan de oorzaak gelegen is bij het geld. Past hierin de uitslating in den noot op blz. 9, waarin met een beroep op Pierson's Handboek depreciatie van het geld en stijging van prijzen twee uitdrukkingen voor dezelfde zaak worden genoemd? De ter plaatse gewraakte uitdrukking van Mr. Vissering verdient m.i. juist in de terminologie van den heer Verrijn Stuart allerminst afkeuring.

Belangrijker echter dan vragen van terminologischen aard is de vraag zelf, of inderdaad depreciatie van het geld en daarnaast depreciatie van het goud aanwezig is. Gelijk in zijn inaugureele rede behandelt professor Verrijn Stuart deze beide vragen afzonderlijk. Wat het geld betreft, luidt zijn antwoord, gelijk thans wel moeilijk anders te verwachten is, bevestigend, wat het goud betreft, acht de schrijver zoodanige depreciatie aanwezig „in die neutrale Staten, waar, zooals in Nederland, in de regeling van het geldwezen tot dusver geen principieele wijziging werd gebracht”, doch niet in de oorlogvoerende staten, waar men op het oogenblik door wettelijk ingrijpen zij het met handhaving in naam van den gouden standaard metterdaad den band tusschen het ruilmiddel en het goud heeft losgemaakt. Het betoog, dat tot steun van deze wellicht eenigszins onverwachte conclusie strekken moet, is mij niet geheel duidelijk willen worden. Dat hier te lande noch in de bepalingen der muntwet noch in de wettelijke regeling van den inwisselingsplicht der Bank wijziging is gebracht, doet niet af aan het feit, dat practisch hier te lande evenzeer als in de oorlogvoerende landen, zij het langs anderen weg, de band tusschen geld en goud verbroken is. Immers het in de eerste oorlogsdagen stammend gouduitvoerverbod kwam de Bank ontheffen van de door haar aanvaarde verplichting goud voor uitvoer tegen zekeren prijs beschikbaar te stellen, zoodat zij bij den hier te lande bestaande hinkenden standaard alle bevoegdheid had goud te weigeren, een bevoegdheid, waarvan de Bank, wanneer het derden betrof, consequent gebruik heeft gemaakt. Ware dit trouwens niet het geval geweest, het enkele bladzijden verder, ook door den heer Verrijn Stuart besproken agioverschijnsel, dat zich thans hier te lande op goud en gouden munt voordoet, zou niet hebben kunnen ontstaan. Ook door ons land schijnt dan ook de vraag, of het goud thans al dan niet gedeprecieerd is, een louter academische vraag te zijn, voor welke beantwoording geen gegevens ter beschikking staan.

Het reeds genoemde thans hier te lande zich voordoende goudagio, wordt door den heer Verrijn Stuart — en m.i. zij het op andere gronden terecht — van deze beschouwingen losgemaakt. Het agio wordt door hem verklaard uit de terughoudendheid der Bank in het beschikbaar stellen van goud voor industrieel verbruik hier te lande, een verklaring die hem weder leidt tot de uitspraak, dat, indien de Bank haar goud niet zoo krampachtig had vastgehouden, dit agioverschijnsel te vermijden ware geweest. De schrijver vreesd dan ook, dat „het later, in kalmer tijden, der Ned. Bank tot een ernstige grief zal worden gemaakt,

dat zij dit niet heeft weten te verhinderen”. Welk oordeel de toekomst over de goud politiek der Bank zal uitspreken, valt thans moeilijk te zeggen. Wel echter kan met stelligheid geconstateerd worden, dat het huidige goudagio vraagstuk belangrijk minder eenvoudig is dan prof. Verrijn Stuart schijnt te meenen. Niet toch de vraag der Nederlandsche goudindustrie, doch in de eerste plaats de voor een deel over deze industrie gaande goudvraag voor buitenlandse rekening kan als de eigenlijke oorzaak van dit agio worden aangemerkt. Wat van deze merkwaardige goudvraag, die alle ongunstige wisselkoersen doorbreekt, de oorzaak is, kan op het oogenblik onbesproken blijven. Vermoedelijk is zij gevolg van een complex van omstandigheden — afsluiting gedurende 4 jaar van de centrale mogendheden van de markten van nieuw goud, vraag in het Oosten naar volwaardige munt, toenemende luxevraag e.d. — die de uitspraak van Mr. Vissering, die er een specialen vorm van goudappreciatie in wil zien, rechtvaardigen en mitsdien het beroep in dit verband van prof. Verrijn Stuart op Ricardo onjuist maken. Wat hiervan evenwel moge zijn, het spreekt van zelf, dat onder deze omstandigheden, vooral, waar bij het bestaand gouduitvoerverbod de buitenlandse goudvraag slechts langs clandestienen weg bevredigd kon worden, de vraag voor de Nederlandsche Bank minder eenvoudig was dan uit den woorden van den heer Verrijn Stuart valt op te maken. Men behoeft zich slechts het standpunt te herinneren, dat reeds veel vroeger van Ententezijde tegen goudvoer en -uitvoer is ingenomen, om te gevoelen dat ook wellicht overwegingen van anderen aard door de Nederlandsche Bank bij de keuze van haar standpunt beslissend zijn geweest. De verhooging van den prijs van het voor binnenlandsche industriele doeleinden beschikbaar te stellen goud, past geheel in deze overwegingen.

De uitvoerige beschouwingen, die prof. Verrijn Stuart vervolgens wijdt aan het deel van zijn vroeger betoog, waarin door hem de toekomst van het goud in zeer donkere kleuren werd geteekend en mitsdien het voorstel werd gedaan zoo spoedig mogelijk met het goud als basis voor het muntstelsel en als internationaal saldeeringsmiddel te breken — beschouwingen, die het meest principieele en belangrijkste deel van het goudvraagstuk betreffen, kunnen bezwaarlijk op den voet worden gevolgd. Voor eene principieele bespreking van het vraagstuk, waarover het laatste woord nog wel niet zal zijn gezegd, is deze aankondiging niet de plaats¹⁾. Medegedeeld zij slechts dat prof. Verrijn Stuart, die vooral op dit deel van zijn betoog de zwaarste aanvallen te verduren heeft

¹⁾ Een tweetal persoonlijke opmerkingen mogen in dit verband geoorloofd zijn.

Met prof. Verrijn Stuart, blz. 37 noot, ben ik het geheel eens, dat een eindoordeel over de Zweedsche goudpolitiek ten opzichte van de volkswelvaart van het land thans nog niet kan worden geveld. Wat ik evenwel in mijn artikel in het nummer van 26 Juni j.l., in de eerste plaats heb trachten aan te wijzen, is dat zelfs onder de exceptionele omstandigheden van thans Zweden zijn politiek niet heeft kunnen handhaven, terwijl zijn wisselkoersen weder, tot wat men zou kunnen noemen, het normale peil der neutralen zijn teruggevallen. Voor de vraag of de praktische voorstellen van prof. Verrijn Stuart doorvoerbaar zijn, is deze ervaring van groote beteekenis.

In de tweede plaats het antwoord, dat de schrijver op blz. 52 geeft op mijn vraag, op welke waarde de geldeenheid zou moeten worden gesteld, ingeval alle of vrijwel alle beschaaftde staten het nominalistisch stelsel gingen aanvaarden. Zolang toch één of meer belangrijke staten den gouden standaard blijven handhaven, komen alle semi-nominalistische maatregelen van andere landen in hun wezen neer op een, door buitenlandsch vertrouwen gesteund, vasthechten van de waarde van de landsmunt aan het vreemde, practisch hoofdzakelijk het Londensche, goud. Hoe nu, als ook deze basis ging ontbreken? De verwijzing van prof. Verrijn Stuart naar de mogelijkheid de oude waardeverhouding tusschen de verschillende muntstelsels onderling ook in de toekomst tot grondslag te nemen, laat de eigenlijke vraag onbeantwoord.

gehad, zijn meening onverzwakt blijkt te handhaven.

Bij zijn betoog — deze enkele opmerking tot slot — doet prof. Verrijn Stuart zich ook ditmaal kennen als een voorstander van buitenlandsche credietverleening boven het aanvaarden van vreemd goud. Het in dezen geleverd betoog zal, dunkt mij, velen niet sterk schijnen. Ook in dit opzicht zijn de tijden veranderd en zou ik mij kunnen voorstellen, dat velen, die wellicht aanvankelijk de bezwaren aan de gestegen goudvoorraad verbonden, zwaar lieten wegen, allengs daartegenover de voordeelen steeds hooger zijn gaan aanslaan. Credietverleening heeft ongetwijfeld niet enkel het voordeel rente af te werpen, maar komt bovendien, juist door deze rente, allermint, gelijk het goud, persé in handen der centrale bank en zal dus vermoelijk in geringer mate tot toeneming van ruilmiddel leiden. Tegelijkertijd zijn evenwel aan de buitenlandsche credietverleening risico's verbonden, die met den duur van den oorlog steeds meer naar voren komen en, naar het schrijver dezes wil toeschijnen, voor tal van landen heel wat ernstiger zijn dan de kans op een toekomstige depreciatie van het goud. B.

Mr. R. Bijlsma: Rotterdam's Welvaren 1550/1650, 's-Gravenhage, Mart. Nyhoff, 1918.

De trouwe lezers van het *Rotterdamsch Jaarboekje* hebben zeker met belangstelling kennis genomen van de serie opstellen, in de jaargangen 1910/17 door Mr. R. Bijlsma gewijd aan de ontwikkeling van Rotterdam in lang vervlogen jaren. Die opstellen, uitgebreid en tot een geheel bewerkt, heeft hij nu in één deel het licht doen zien.

Met duidelijke letter gedrukt op goed papier, versierd met een 20-tal afbeeldingen, maakt het boek een aangename indruk. En de inhoud beantwoordt aan het uiterlijk.

Op boeiende wijze wordt ons beschreven hoe het „stedeken” van 1550 met zijn 7000 inwoners reeds in het begin der 17e eeuw „door Godes gratie van eene kleynre en onbekende is geworden tot een groote en vermaerde koopstad”, die 26.000 zielen telde.

De schrijver verdeelt zijn stof in drie hoofdstukken: 1. Landsheerlijk tijdperk 1550/1588; 2. Aanvangstijdperk der Republiek 1588/1609; 3. Zeventiende Eeuw 1609/1650.

Het eerste leidt ons binnen in het „stedeken”, dat toen reeds kon gelden voor „zoo welvarend als in het land maar liggen mag”. Men ziet, hoe dank zij de gunstige ligging en de nabijheid der Holland-Zeeuwsche eilanden, Rotterdam meer en meer de marktplaats wordt van zuivelproducten, granen en vee, hoe de vischvangst, die zich vroeger tot de rivieren bepaalde, uitgebreid wordt tot de Noordzee, hoe de haringvischerij met de daaraan verwante bedrijven, scheepsbouw, nettentaanderij, zeilmakerij, kuiperij, enz. gaandeweg in spijt van vele belemmeringen „een van de beste goddelicxte neeringen” wordt en hoe door het verkeer met het binnenland, met Vlaanderen en het Rijngebied, later ook met de Oostzee, Frankrijk, Spanje en Portugal, de koopvaardij een belangrijke bron wordt van de welvaart.

De havenruimte werd uitgebreid; door de bemoeiingen van Oldenbarnevelt kreeg Rotterdam den rang van zevende stad met recht op stem in de vergadering der Staten-Generaal. Het werd de zetel van het College van Gecommitteerde Raden tot de Admiraliteit in het Zuider-kwartier.

In het tweede hoofdstuk behandelt de schrijver de verdere ontwikkeling van den koophandel en de nijverheid, mede tengevolge van de immigratie van Zuid-Nederlandsche vluchtelingen. Steeds zorgde de overheid voor stadsuitbreiding en havenruimte, noodig geworden voor het toenemende verkeer, niet alleen met Europeesche havens, maar zelfs met Afrika, Amerika en Oost-Indië.

Het derde hoofdstuk levert een uitvoerig overzicht van de voornaamste bedrijfstakken gedurende de

periode 1609/1650. Een groote rol speelt daarbij de bierbrouwerij. Men staat verwonderd hoe zooveel brouwerijen in zulk een klein bestek niet alleen konden bestaan, maar tot zoodanigen bloei konden komen, dat vele regeeringsgeslachten er hun fortuin aan te danken hadden. Het bier moet dan ook bijzonder lekker zijn geweest, zelfs Vondel heeft het bezongen: „men dronk Oranjebier uit Rotterdamsche tonnen”, en het doet een Rotterdamsch hart goed te lezen, dat de uitmuntende kwaliteit van dien drank werd toegeschreven aan het zoo vaak miskende Maaswater.

Met zekere voorliefde wordt de koopvaardij behandeld: geen wonder, het varen zit den Rotterdammer in het bloed. Kenschetsend is het dan ook, dat terwijl vele takken van handel en nijverheid door vreemdelingen werden ingevoerd en gedreven, b.v. de textielindustrie door Zuid-Nederlanders, de lakenhandel door Engelschen, ja zelfs de fabricatie van tabakspijpen, waarvan men de bakermat eerder in Gouda gezocht zou hebben, door een Engelschman, de echte Rotterdammers zich van de oudste tijden af voornamelijk toelegden op de scheepvaart en vischvangst met de daaraan verbonden vakken.

Met een kort overzicht van Rotterdamsche geslachten en hun fortuin besluit de schrijver zijn werk: gaarne hadden wij wat meer van hem gehoord over de maatschappelijke toestanden uit dien ouden tijd en het karakter der mannen, wier flinke koppen den tekst van het boek opluisteren. Wij zouden dan zeker hebben vernomen, dat zij bij de „baatzucht en eigenzinnigheid”, waarvan Mr. Bijlsma ze niet vrij kan pleiten, ook betere eigenschappen hebben bezeten, die hen in staat stelden om in weerwil van allerlei hindernissen de schoone ligging onzer stad tot haar recht te doen komen.

Veel van hetgeen zij hebben tot stand gebracht bestaat hier niet meer: verdwenen is de haringvangst, verdwenen de walvischvaart, verdwenen de draperie, de weverij, de plateelbakkerij; maar wat niet verloren is gegaan, is de grondslag dien zij hebben gelegd van de welvaart onzer stad, waarop hun nakomelingen hebben kunnen voortbouwen, steeds met de spreuk voor oogen: „als het tij verloopt, verzet men de bakens”.

Moge hun energie hun ondernemingsgeest het tegenwoordige geslacht aansporen daaraan te blijven medewerken.

J. HUDIC.

Rotterdam, 1 Augustus 1918.

Van het verzamelwerk „Nederlands Welvaart” ontvingen wij afl. 20 en 21, handelende over de Pretoria Hypotheek-Maatschappij en de Nederlandsche Bank voor Zuid-Afrika.

Beide afleveringen geven van den werkring der besproken instellingen een duidelijk beeld. Ook ditmaal bevat de tekst een aantal illustraties.

Naast de Importer's Directory, die wij onlangs aankondigden, heeft nu ook van de Exporter's Directory of the Netherlands East Indies, uitgave van de afdeling Nijverheid en Handel van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel te Buitenzorg, een tweede druk het licht gezien.

REGEERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

Aardappelen. Nu de vroege aardappelen zoo goed als op zijn, dienen voor de distributie aan de beurt te komen de vervroegde Eigenheimers en Borgers; het beslot daarvan valt echter tegen. In verband hiermede wordt het aardappelenrantsoen voorloopig bepaald op 4 K.G. per hoofd per week.

Regeeringsbloem en meel. Met ingang van 15 Augustus zal regeeringsbloem bestaan uit een mengsel van 20 K.G. gerstebloem, 20 K.G. rogge-

bloem, 30 K.G. Amerikaansch en/of La Platameel en 30 K.G. bloem, verkregen door uitmalen op 85 pCt. van 32 K.G. buitenlandsche tarwe, 18 K.G. inlandsche tarwe en 50 K.G. inlandsche rogge.

De samenstelling van regeringsmeel wordt: 15 pCt. inlandsche tarwe, 15 pCt. buitenlandsche tarwe, 30 pCt. inlandsche rogge, 20 pCt. maïs en/of maïsmeel, 10 pCt. erwten en/of boonen, 10 pCt. gedroogde aardappelen/aardappelpoeder, of: 15 pCt. inlandsche en 15 pCt. buitenlandsche tarwe, 40 pCt. inlandsche rogge, 20 pCt. maïs en/of maïsmeel, 10 pCt. gedroogde aardappelen/aardappelpoeder.

Broodvoorziening. Volgens mededeeling van het B.M.V. mag aangenomen worden, dat de tegenwoordige voorraad broodmaterieel voldoende is om den nieuwen oogst te kunnen halen.

Vetvoorraad, melkverbruik, enz. In eene circulaire aan de gemeentebesturen wijst de Minister er op, dat de huidige vetpositie maatregelen noodig maken. Met ingang van 5 Augustus heeft de Minister nu een algemeen *karnverbod* afgekondigd. Voor het verleen van ontheffing wordt de voorwaarde gesteld, dat de geheele boterproductie wordt ingeleverd. Ingesteld worden Rijksboterinzamelingskantoren (R. B. I.). Vervoer en aflevering van room is voortaan verboden, ongeacht welk vetgehalte deze bezit. Het melkgebruik is aanzienlijk toegenomen, ten nadeele van de boterproductie, die toch reeds kleiner is dan het vorige jaar. Regeeringsmelk zal slechts worden geleverd aan die gemeenten, waar de melkaanvoer kleiner is dan overeenkomt met een gebruik van 0,3 liter per hoofd per dag.

In plaats van de volle melk zal de Regeering aan de daarvoor in aanmerking komende gemeente taptemelk of karnemelk leveren.

Zachte kaas. Onder den naam van zachte kaas zal in de distributie worden gebracht een product, bereid uit in de Centrale Pakhuizen opgeslagen kaas, welke door beschadiging of anderszins niet geschikt is voor de gewone distributie. Het artikel zachte kaas is voorts toegevoegd aan de lijst van artikelen, aangegeven ingevolge art. 1 der Distributiewet 1916 en maximumprijzen zijn daarvoor bepaald; (in den kleinhandel f 0,60 per ½ K.G.).

Gecondenseerde melken en melkpoeder. Aangezien blijkbaar verschillende soorten melkproducten, doch voornamelijk melkpoeder, door kettinghandelaren worden opgekocht, heeft de Minister van Landbouw met ingang van 15 Juli verboden de aflevering van gecondenseerde melk, gecondenseerde taptemelk, melkpoeder en taptemelkpoeder, alsmede het vervoer dezer artikelen in groter hoeveelheden dan 5 K.G. Voorts hebben zij, die genoemde artikelen in hoeveelheden van meer dan 10 K.G. onder zich hebben, daarvan opgave moeten doen naar den toestand op 15 Juli des middags te 12 uur.

Electriciteit voor lichtlooze gezinnen. In verband met de te wachten schaarschte aan verlichtingsmateriaal in de komende wintermaanden, zal bij de uitbreiding van het aantal aansluitingen op een gemeentelijk electricisch net in de eerste plaats met die gezinnen rekening moeten worden gehouden, die in den afgelopen winter waren aangewezen op petroleum en thans kaarsen ontvangen.

MAANDCIJFERS.

EMISSIES IN JULI 1918.

Provinc. en Gemeentelijke leeningen f 20.521.250,—
zijnde:
Gemeente Amsterdam f 15.000.000,—
5 % obl. à 100³/₈ %.
Gemeente Batavia f 3.500.000,— 5 %
obl. à 99 %.
Gemeente Delft f 2.000.000,— 5 %
obl. à 100 %.

Transporteeren.. f 20.521.250,—

	Transport.. f	20.521.250,—
Hypotheekbanken	„	500.000,—
zijnde:		
Wester Hypotheekbank f 500.000,—		
5 % pandbr. à 100 %.		
Industriele Ondernemingen	„	6.905.500,—
zijnde:		
Willem Smit & Co's Transformatorenfabriek f 100.000,— 6 % obl. à 100 %.		
N. V. Koninkl. Nederl. Zoutindustrie f 750.000,— aand. à 100 %.		
C. N. Teulings' Drukkerijen f 250.000,— 6 % cum. pref. aand. à 101 %.		
f 250.000,— 6 % cum. pref. winstd. aand. à 101 %.		
Maatschappij tot vervaardiging van snijmachines volgens „van Berkel's Patent” en van andere werktuigen f 1.250.000,— aand. à 130 %.		
Maatschappij tot Exploitatie van Zeepfabrieken f 1.100.000,— 6 % cum. pref. aand. à 100 %.		
f 1.100.000,— 6 % cum. pr. winstd. aand. à 100 %.		
Ned. Groenten- en Vruchtendrogerij f 500.000,— aand. à 110 %.		
N. V. Eerste Ned. fabriek van Gereedschappen f 238.000,— aand. à 100 %.		
Hengelo's Electr. & Mechan. Apparatenfabriek „Heemaf” f 750.000,— aand. à 125 %.		
Cultuurondernemingen, Handelsverenigingen en Handelsvenn.....	„	3.650.000,—
zijnde:		
Javasche Cultuur-Mij. f 2.500.000,— 6 % obl. à 100 %.		
Borneo Sumatra Handel-Maatschappij f 1.000.000,— aand. à 115 %.		
Spoorwegleeningen	„	19.027.500,—
zijnde:		
Mij. tot Expl. van Staatsspoorwegen f 14.000.000,— 5 % obl. à 100 ³ / ₈ %.		
Deli Spoorweg Mij. f 5.000.000,— 5 % obl. à 99 ¹ / ₂ %.		
	Totaal.... f	50.604.250,—

Totaal der emissies in Januari ..	f	536.940.910,—
Februari ..	„	12.202.250,—
Maart	„	56.044.025,—
April	„	9.419.875,—
Mei	„	19.256.078,—
Juni	„	33.032.976,—
Juli	„	50.604.250,—

Algemeen Totaal .....

Bovendien:

f 24.680.000,— 3/m. Schatkistpromessen à f 993,33
„ 10.630.000,— 6/m. „ „ 985,64
„ 12.443.000,— 4¹/₂ % Schatkistbiljetten „ „ 1.004,50

De uitgave van Hengelo's Electr. en Mechan. Apparatenfabriek „Heemaf” werd abusievelijk reeds in de statistiek der vorige maand opgenomen, zoodat het totaal-cijfer voor Juni gewijzigd is.

POSTCHEQUE EN GIRODIENST.

	Mei		Juni	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Aantal rekeninghouders op u ^o ..	9.917	—	10.165	—
Aantal rekeningen op u ^o	10.308	—	10.564	—
Stortingen	33.779	16.036.906	36.360	17.797.631
Overschrijvingen ..	23.434	21.426.082	22.040	24.063.190
Afschrijvingen	25.325	12.048.824	26.116	14.044.936
Totaal tegoed rekeninghouders op u ^o .	—	14.894.905	—	20.262.561

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	3 Aug. 1918	20 Juli 1914
Ned. Bank	4 1/2 sedert 1 Juli '15	3 1/2 sedert 23 Mrt. '14
Bel. Binn. Eff. Vrsch. in R.C.	1 " '15	4 " 23 " '14
Bank van Engeland	5 " 19 Aug. '14	5 " 23 " '14
Duitsche Rijksbank	5 " 7 Apr. '17	3 " 29 Jan. '14
Bank van Frankrijk	5 " 23 Dec. '14	4 " 5 Febr. '14
Oostenr. Hong. Bk.	5 " 21 Aug. '14	3 1/2 " 29 Jan. '14
Nat. Bank v. Denem.	5 " 12 Apr. '15	4 " 12 Mrt. '14
Zweedsche Rijksbk.	5 " 9 " '15	5 " 6 Febr. '14
Bank v. Noorwegen	7 " 20 Mrt. '18	4 1/2 " 6 " '14
Zwitsersche Nat. Bk.	6 " 14 Dec. '17	4 1/2 " 11 " '14
Bank van Spanje ..	4 1/2 " 31 " '14	3 1/2 " 19 " '14
Bank van Italië ..	4 " 22 Mrt. '17	4 1/2 " —
Feder. Res. Bk. N.Y.	5 " 10 Jan. '18	5 " 9 Mei '14
Javasche Bank. . .	3 1/2-4 1/2	—
	3 1/2 " 1 Aug. '09	3 1/2 " 1 Aug. '09

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen	Berlijn	Parijs	N. York
	Part. disconto	Prolongatie				
3 Aug. '18	2 1/2 ¹⁾	2 1/2 ¹⁾	3 1/2 ¹⁾	4-5/8	—	3 1/2-4 ¹⁾
29 J.-3 A. '18	2 1/2	2 1/2	3 1/2 ¹⁾	4-5/8	—	3 1/2-6
22-27 J. '18	2 1/2-3/4	2 3/4-3	3 1/2 ¹⁾	4-5/8	—	3 1/2-6
15-20 J. '18	2 1/2-7/8	3	3 1/2 ¹⁾	4-5/8	—	5 1/2-6
30 J.-4 A. '17	2-1/8	2 1/2-3	4 3/8-1 1/2	4-5/8	—	1 1/2-2 1/2
31 J.-4 A. '16	1 1/4-1/2	1 1/2-3/4	5 1/16	3 3/4-4 5/8	—	2-1/2
20-24 Jul. '14	3 1/2-3/4	2 1/4-3/4	2 1/4-3/4	2 1/4-1/2	2 3/4	1 3/4-2 1/2

¹⁾ Noteering van 2 Augustus.

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De stemming op de wisselmarkt was de geheele week ongeanimeerd. Londen liep verder terug en sloot op 9.06. De Fransche en Amerikaansche koersen werden natuurlijk mede omlaag getrokken; slot resp. 93.40 en 1.90. De Marken, die betrekkelijk flauw openden, liepen na de publicatie's van de Regeering over de kolenleveringen tot 32.75 op; daarna trad wederom een daling in en werd een koers van 32.05 bereikt. Slot iets beter op 32.20. Weenen in sympathie met de Marken eerst beter, daarna flauwer. Vooral Oostenrijksch bankpapier was aangeboden. Zwitserland liep van 48.85 op 48.67 1/2 terug. De Skandinavische deviezen waren alle ook eerder aangeboden. Evenzoo Madrid-Italië zeer gezocht, in verband met het feit, dat pogingen tot koersverbetering in het werk zullen worden gesteld. Slot 22.75—23.— De koersen voor Belgisch bankpapier bleven zich op een peil boven pariteit handhaven. Nationales 29.25—29.30; Générales 25.85—25.90.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen ^{*)}	Parijs ^{*)}	Berlijn ^{*)}	Weenen ^{*)}	St. Petersburg ¹⁾	New York ¹⁾
29 Juli 1918..	9.16 1/2	33.85	32.20	18.95	—	1.92
30 " 1918..	9.13 1/2	33.70	32.20	18.90	—	1.91 3/4
31 " 1918..	9.14 1/2	33.75	32.30	18.95	—	1.92
1 Aug. 1918..	9.13 1/2	33.72 1/2	32.72 1/2	19.25	—	1.91 3/4
2 " 1918..	9.12	33.65	32.32 1/2	19.—	—	1.91 1/2
3 " 1918..	—	—	—	—	—	1.91 1/2
Laagste d. w. ¹⁾	9.10	33.50	32.—	18.70	—	1.91
Hoogste " " ¹⁾	9.18	33.90	32.80	19.30	—	1.92 1/2
27 Juli 1918..	9.16 ²⁾	33.77 1/2 ²⁾	32.25 ²⁾	18.70 ²⁾	—	1.92 1/4
20 " 1918..	9.19 3/4 ³⁾	33.92 3/8 ³⁾	33.70 ³⁾	19.60 ³⁾	—	1.93 1/8
Muntpariteit ..	12.10 1/2	48.—	59.26	60.41	1.28	2.48 3/4

^{*)} Noteering te Amsterdam. ¹⁾ Particuliere opgave.

²⁾ Noteering van 26 Juli. ³⁾ Noteering van 19 Juli.

Data	Stock-holm ^{*)}	Kopen-hagen ^{*)}	Chris-tiantia ¹⁾	Zwitser-land ^{*)}	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
29 Juli 1918	69.07 1/2	60.80	60.95	48.80	52.25	99 3/4-100 1/2
30 " 1918	69.—	60.80	60.90	48.80	52.40	99 3/4-100 1/2
31 " 1918	68.97 1/2	60.75	61.—	48.80	52.20	99 3/4-100 1/2
1 Aug. 1918	68.75	60.70	60.80	48.80	51.75	99 3/4-100 1/2
2 " 1918	68.70	60.60	60.85	48.75	51.75	99 3/4-100 1/2
3 " 1918	—	—	60.85	—	—	99 3/4-100 1/2
L'ste d. w. ¹⁾	68.60	60.50	60.70	48.60	51.25	99 3/4
H'ste " " ¹⁾	69.05	61.—	61.10	48.90	52.60	100 1/2
27 Juli 1918	69.10 ²⁾	60.85 ²⁾	60.85	48.50 ²⁾	52.50	99 3/4-100 1/2
20 " 1918	68.85 ³⁾	60.60 ³⁾	61.15	48.97 1/2	53.60	99 3/4-100 1/2
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

^{*)} Noteering te Amsterdam. ¹⁾ Particuliere opgave.

²⁾ Noteering van 26 Juli. ³⁾ Noteering van 19 Juli.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in £ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
3 Aug. 1918	4.76.45	5.71	nom.	51 3/4
Laagste d. week..	4.76.45	5.71	nom.	51 1/2
Hoogste " " ..	4.76.45	5.71 1/4	nom.	51 3/4
27 Juli 1918	4.76.45	5.71 1/4	nom.	51 1/2
20 " 1918	4.76.45	5.71 3/8	nom.	51 1/2
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 1/4	95 1/4	40 3/16

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Londen	Noteering-eenheden	27 Juli 1918	10 Juli 1918	Tijdspek 11-24 Juli 1918		24 Juli 1918
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië...	Piast. p. £	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16	97 7/16
B. Aires....	d.p.gd. pes.	51 1/4	51 1/4	50 3/16	51 9/16	51
Calcutta....	sh/d.p.rup.	1/6 1/8	1/6 1/8	1/6	1/6 1/4	1/6 1/8
Hongkong..	id. p. \$	3/3 1/4	3/3 3/8	3/3 1/4	3/3 7/8	3/3 7/8
Lissabon....	d.p.escudo	30 1/2	30 1/2	29 3/4	30 3/4	30 1/4
Madrid....	Peset. p. £	17.00	17.28	17.23	17.57	17.52
Montevideo.	d.p.peso	61 1/2	61 1/2	59	61 7/8	60 1/8
Montreal....	\$ per £	4.88	4.86 3/4	4.84 1/2	4.87 1/2	4.84 3/4
Petrograd..	R. p. £ 10	nom.	nom.	nom.	nom.	nom.
R.d.Janeiro ¹⁾	d.p.milr.	12 13/16	12 3/8	11 13/16	12 11/32	12 7/32
Rome.....	Lires p. £	43.85	43.68	42.57	43.87	43.22
Shanghai..	sh/d.p.tael	4/8 1/4	4/8 3/4	4/8 1/2	4/9 1/4	4/9 1/4
Singapore..	id. p. \$	2/4 1/8	2/4 1/8	2/3 7/8	2/4 1/4	2/4
Valparaiso ¹⁾	d.p.pap.p.	17 1/2	17 3/32	16 27/32	17 1/8	16 7/8
Yokohama..	sh/d.p.yen	2/2 1/16	2/2 1/16	2/2 1/16	2/3	nom.

¹⁾ Noteeringen op 90 dagen.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen.		te New York	
3 Aug. 1918.....	48 ¹⁾	99 3/8	
27 Juli 1918.....	48 13/16 ²⁾	99 3/8	
20 " 1918.....	48 13/16	99 3/8	
13 " 1918.....	48 13/16	99 3/8	
6 " 1918.....	48 13/16	99 1/2	
4 Aug. 1917.....	41	80 3/4 ³⁾	
5 Aug. 1916.....	31 1/2	66 1/8	
20 Juli 1914.....	24 15/16	54 1/8	

¹⁾ Noteering van 2 Aug. ²⁾ Noteering van 26 Juli.

³⁾ Noteering van 3 Aug.

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankiers	Buitenl. Schatkistbilj.	Debet Diverse reken. ¹⁾	5 p.Ct. Schuld-briefven	Credit Diverse reken. ¹⁾
31 Juli 1918..	14.618	19.100	53.100	14.243	67.348
25 " 1918..	13.744	19.100	53.100	14.246	67.688
18 " 1918..	13.433	19.100	53.100	14.189	67.321
11 " 1918..	12.785	19.100	53.100	13.919	67.205
4 " 1918..	12.137	19.100	53.200	13.770	66.857

¹⁾ Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitenl. schatkistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 3 Augustus 1918.

Activa.

Binnenl. Wis- sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 36.898.918,49½ B.-bk. „ 115.085,44 Ag.sch. „ 14.415.691,07½	f 51.429.695,01
Papier o. h. Buitenl. in disconto	Idem eigen portef. f 8.693.002,—	8.693.002,—
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	„ —	„
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	H.-bk. f 63.554.940,06½ B.-bk. „ 5.233.512,31 Ag.sch. „ 41.293.552,—	f 110.082.004,37½
Op Effecten	f 108.317.104,37½	
Op Goederen en Spec.	„ 1.764.900,—	„ 110.082.004,37½
Voorschotten a. h. Rijk	„ 10.633.298,83½	
Munt en Muntmateriaal	Munt, Goud f 81.989.640,— Muntmat., Goud „ 631.261.781,22	f 713.251.421,22
Munt, Zilver, enz.	„ 7.860.341,54	
Muntmat., Zilver	„ —	„ 721.111.762,76
Effecten	Bel. v. h. Res.fonds. f 5.048.969,32 id. van ¼ v. h. kapit. „ 3.907.261,18	„ 8.956.230,50
Geb. en Meub. der Bank	„ 1.770.000,—	
Diverse rekeningen	„ 96.943.553,87½	
		f 1.009.619.547,35½

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	„ 5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	„ 927.020.095,—
Bankassignatiën in omloop	„ 2.345.362,54
Rekening-Courant saldo's:	
Van het Rijk	f —
Van anderen	„ 51.505.193,41
Diverse rekeningen	„ 3.669.493,84½
	f 1.009.619.547,35½
Beschikbaar metaalsaldo	f 524.086.168,89
Op de basis van ⅓ metaaldekking	„ 327.912.038,70
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	„ 2.620.430.840,—

Verschillen met den vorigen weekstand:

	Meer	Minder
Disconto's		708.888,85½
Buitenlandsche wissels	16.800,—	
Beleeningen		2.217.800,67
Goud		1.871.106,02
Zilver	67.059,98	
Bankbiljetten	17.270.530,—	
Part. Rek.-Crt. saldo's		25.274.226,74½

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschbare schulden
3 Aug. 1918	713.251	7.860	927.020	53.851
27 Juli 1918	715.123	7.793	909.750	78.846
20 „ 1918	715.258	7.729	910.655	77.111
13 „ 1918	717.388	7.741	920.180	65.569
6 „ 1918	717.518	7.690	926.054	60.354
29 Juni 1918	717.559	7.692	927.335	50.546
22 „ 1918	717.645	7.638	902.474	69.158
15 „ 1918	717.787	7.821	911.227	61.847
8 „ 1918	720.151	7.784	917.260	59.436
1 „ 1918	720.266	7.797	927.614	61.880
25 Mei 1918	721.439	7.799	919.162	73.201
18 „ 1918	719.240	7.756	933.985	62.857
11 „ 1918	721.771	7.493	952.425	60.656
4 Aug. 1917	647.041	7.060	778.969	57.932
5 Aug. 1916	588.114	8.788	688.017	116.044
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaal-saldo	Dekking-percentage
	Totaal	Hiervan Schatkist-promessen rechtstreeks			
3 Aug. 1918	51.430	32.000	110.082	524.086	74
27 Juli 1918	52.139	32.000	112.300	524.319	73
20 „ 1918	44.854	23.000	114.844	524.526	73
13 „ 1918	34.101	11.000	115.627	527.036	74
6 „ 1918	41.994	17.000	119.042	526.981	74
29 Juni 1918	43.817	18.000	122.089	528.725	74
22 „ 1918	43.960	18.000	119.558	530.001	75
15 „ 1918	45.195	18.000	118.496	530.028	75
8 „ 1918	46.876	18.000	122.133	531.834	75
1 „ 1918	48.296	18.000	133.252	529.395	74
25 Mei 1918	50.096	18.000	131.743	529.987	73
18 „ 1918	55.018	18.000	135.293	527.115	73
11 „ 1918	58.395	18.000	150.486	525.715	72
4 Aug. 1917	45.467	34.000	75.101	485.707	78
5 Aug. 1916	64.058	46.500	67.203	440.195	76
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van ⅓ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	3 Aug. 1918	27 Juli 1918
Aan schatkistpromessen.. waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	f 155.670.000,—	f 146.250.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 32.000.000,—	„ 32.000.000,—
Aan zilverbons ..	„ 60.667.000,—	„ 48.224.000,—
	„ 55.577.517,50	„ 53.092.704,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opschb. schulden
27 Juli 1918	***	***		255.600
20 „ 1918	***	***		255.700
11 Mei 1918	97.028	16.734	183.860	70.512
4 „ 1918	94.080	17.389	182.691	68.763
27 April 1918	91.225	18.058	181.344	67.776
28 Juli 1917	83.673	17.324	171.395	48.460
29 Juli 1916	64.204	25.674	150.635	56.645
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Dis- conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaal-saldo	Dekking-percentage
27 Juli 1918		130.300		***	64.300	***
20 „ 1918		129.500		***	64.000	***
11 Mei 1918	7.076	26.509	69.099	29.125	63.088	45
4 „ 1918	7.373	26.363	67.793	31.066	61.392	44
27 Apr. 1918	7.586	32.834	67.975	26.565	59.670	44
28 Juli 1917	7.443	35.167	65.656	13.764	57.338	46
29 Juli 1916	6.694	38.787	68.711	5.896	48.422	43
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa.²⁾ Op de basis van ⅓ metaaldekking.**SURINAAMSCHE BANK.**

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opschb. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
4 Mei 1918	704 ²⁾	1.411	784	1.108	791
27 April 1918	665 ³⁾	1.303	840	1.115	691
20 „ 1918	582 ⁴⁾	1.293	735	1.118	844
13 „ 1918	502 ⁵⁾	1.330	782	1.144	866
5 Mei 1917	755	1.210	1.117	919	497
6 Mei 1916	790	967	797	924	826
25 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa.²⁾ Hiervan zilverbons 165 dz. gld.³⁾ Idem 145 dz. gld.⁴⁾ Idem 73 dz. gld.⁵⁾ Idem 1 dz. gld.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
31 Juli 1918	67.259	56.870	***	***	***
24 " 1918	67.138	55.743	260.495	28.500	237.859
17 " 1918	66.499	55.369	260.956	28.500	238.303
10 " 1918	65.968	55.092	258.912	28.500	236.303
1 Aug. 1917	52.456	40.476	168.542	28.500	141.591
2 Aug. 1916	54.884	36.658	127.674	28.500	92.705
22 Juli 1914	40.164	29.317	.....	.....	.....

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekking-percentage 1)
31 Juli '18	58.601	106.787	37.789	138.441	28.839	16,37
24 " '18	56.063	103.320	34.675	136.699	29.845	17,41
17 " '18	55.778	105.528	38.212	134.798	29.580	17,10
10 " '18	57.379	109.922	38.343	140.419	29.326	16,40
1 Aug. '17	50.440	110.655	44.812	128.744	30.430	17,53
2 Aug. '16	42.188	75.657	59.010	85.517	36.677	26 ⁷ / ₈
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 ³ / ₈

1) Verhouding tusschen-Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehens-kassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daaraan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekking-percentage 1)
31 Juli 1918	2.467.696	2.348.083	1.851.526	12.704.503	34
23 " 1918	2.467.876	2.347.080	1.743.627	12.383.682	34
15 " 1918	2.468.195	2.346.941	1.768.358	12.470.971	34
6 " 1918	2.467.358	2.346.419	1.808.693	12.569.699	34
31 Juli 1917	2.458.001	2.402.191	525.244	8.852.737	34
31 Juli 1916	2.497.062	2.467.783	416.082	7.024.564	41
23 Juli 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

1) Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Crt.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
31 Juli 1918	15.988.653	8.454.876	9.692.900	1.836.200
23 " 1918	14.942.845	7.751.840	9.333.900	1.727.300
15 " 1918	15.216.235	7.910.684	9.410.700	1.748.900
6 " 1918	15.653.243	8.319.966	9.499.700	1.794.300
31 Juli 1917	11.127.020	5.847.971	5.351.000	508.400
31 Juli 1916	6.542.001	2.395.595	1.871.600	378.200
23 Juli 1914	750.892	943.964	.....	.....

RUSSISCHE STAATSBANK.

Sedert 5 November 1917 is geen bankstaat verschenen

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Build.gew. voorsch. a/d. Staat
2 Aug. '18	5.432.510	2.037.108	286.285	1.477.062	18.900.000
25 Juli '18	5.431.553	2.037.108	277.156	1.459.290	18.900.000
18 " '18	5.430.715	2.037.108	269.949	1.480.899	18.900.000
11 " '18	5.425.636	2.062.108	266.842	1.472.929	18.900.000
2 Aug. '17	5.302.600	2.037.108	261.323	785.040	10.800.000
3 Aug. '16	4.793.192	—	390.616	507.510	8.300.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Crt. Particulieren.	Rek. Crt. Staat
	1.477.062	1.069.360	839.309	29.320.647	3.701.856	29.470
1.099.095	1.070.070	883.048	29.146.065	3.845.096	138.394	
1.129.085	1.071.657	913.899	29.111.096	3.896.644	172.409	
1.134.165	1.073.715	920.926	29.090.401	3.969.976	39.628	
655.007	1.181.163	1.114.055	20.312.498	2.619.336	60.531	
466.738	1.437.910	1.189.685	16.196.730	2.158.323	77.501	
1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.560	

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. voorde.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn. wissels en beleening	Circulatie	Rek. Crt. saldi
1 Aug. '18	1.009.056	99.634	480.000	111.999	1.381.689	310.311
25 Juli '18	1.007.564	99.530	480.000	110.031	1.387.884	299.387
18 " '18	1.007.649	99.471	480.000	106.500	1.394.214	289.875
11 " '18	1.003.706	99.451	480.000	113.063	1.414.860	271.410
26 Juli '17	423.130	89.847	480.000	85.324	961.017	106.920
3 Aug. '16	288.125	70.558	480.000	50.731	733.052	149.929

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
22 Maart '18	1.802.814	899.919	62.500	59.558	1.429.509
15 " '18	1.793.243	890.714	62.500	58.950	1.406.228
8 " '18	1.788.198	916.969	62.500	59.685	1.383.990
1 " '18	1.777.329	905.915	62.500	60.444	1.351.091
23 Maart '17	912.055	352.038	—	10.665	844.603

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekking-percentage 1)	Percent. Gouddekking circulatie
22 Maart '18	871.999	1.882.396	74.011	59,6	63,-
15 " '18	840.732	1.833.275	73.886	61,6	63,3
8 " '18	838.292	1.815.835	73.624	59,2	66,3
1 " '18	801.738	1.820.954	73.401	60,5	66,6
23 Maart '17	106.271	844.603	56.057	80,5	101,5

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
15 Mrt. '18	681	11.923.007	1.152.208	11.029.244	1.392.492
8 " '18	682	11.928.372	1.164.890	11.190.614	1.395.667
1 " '18	676	11.994.184	1.089.152	11.119.448	1.375.066
21 Febr. '18	686	11.860.946	1.170.737	11.243.053	1.404.882
15 " '18	679	11.527.276	1.139.386	11.089.879	1.381.799
8 " '18	670	11.443.117	1.208.992	10.937.616	1.358.737
1 " '18	675	11.523.854	1.203.956	10.896.831	1.359.956
25 Jan. '18	671	11.541.418	1.199.201	10.777.154	1.399.748

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 5 Augustus 1918.

De toestanden in het Oosten van Europa worden met den dag ingewikkelder; er is op het oogenblik geen enkel perspectief meer te onderscheiden. Na den moord op den Duitschen gezant te Moskou, graaf von Mirbach, is de contrarevolutionnaire beweging met volle kracht uitgebroken, zoodat thans een cordon van troepen de stad Moskou bedreigt en hiermede het bewind der maximalisten. Tegelijkertijd is een aanslag volvoerd op den Duitschen bevelhebber in de Oekraïne, den generaal-veldmaarschalk von Eichhorn. In het voormalige Tsarenrijk ontwikkelen zich de gebeurtenissen op een geheel eigen wijze, een wijze, waaraan de Duitsche overheersching wel eenigen tijd lang richting heeft kunnen geven, doch die ten slotte toch een te sterk uitgesproken karakter draagt, dan dat dit duurzaam het geval zou kunnen zijn. Van een bepaald punt, waarheen zich de ontwikkeling richt, is thans nog niets te bespeuren; wel echter valt met vrij grootte zekerheid te zeggen, dat de voordeelen, die de Centrale Mogendheden zich van den vrede te Brest-Litofsk hebben gedroomd, niet door hen getrokken zullen worden. Reeds voor den tegenwoordigen tijd van heftige woelingen van allerlei aard, was het duidelijk geworden, dat de transportgelegenheden uit en de handelsorganisatie in, de Oekraïne niet zoodanig waren, dat de graan-toevoeren op eenigszins groote schaal ter hand genomen zouden worden; en dit was toch wel het hoofd-object van den „brood-vrede" geweest. Dat thans deze toevoeren geheel uitgeschakeld dienen te worden, spreekt wel vanzelf, afgezien nog van de politieke gevolgen, die de revoluties op den invloed der Centrale Mogendheden moeten hebben en van de militaire consequenties, welke het optreden van Entente-troepen wellicht met zich zullen voeren.

Onder deze omstandigheden behoeft het geen verwondering te wekken, dat de beurs te Berlijn een vrij mat voorkomen heeft gehad. Er waren ook thans wel weder enkele uitzonderingen aan te toonen, doch over het geheel was de stemming lusteloos. Behalve de hier reeds gerevereerde oorzaken van buitenlandsch-politiek aard moet genoemd worden de invoering op 1 Augustus j.l. van de verhoogde beursbelastingen. In groote kringen van belanghebbenden had men zich niet al te ongerust gemaakt met betrekking tot den fatalen datum, wijl verluide, dat de Bondsraad reeds dadelijk het percentage van heffing voor aandelen op 2 $\frac{0}{100}$ zou stellen, inplaats van op 3 $\frac{0}{100}$. Het verloop der gebeurtenissen echter heeft deze optimisten in het ongelijk gesteld, zoodat een terugslag op de effectenmarkt niet kon uitblijven. De twee hier genoemde factoren, tezamen genomen, waren meer dan voldoende om de omzetten tot een minimum te doen inkrimpen. In de eerste plaats leden wel Russische fondsen van aanbod op vrij groote schaal; voornamelijk Russische bank-aandelen en coupons waren sterk aangeboden. Naast deze waarden gaven Oostenrijk-Hongaarsche fondsen gevoelige verliezen te aanschouwen in verband met de voortdurend dalende richting, waarin de Oostenrijksche valuta zich bevindt. Ook scheepvaart-waarden waren lager aangeboden, evenals de tot voor enkele dagen zeer sterk gevraagde automobielen en moutaanwaarden.

Van buitenlandsche staatsfondsen konden Japanners zich wederom herstellen na een geringe reactie; het hoogste punt van de vorige week echter wisten zij niet weder te bereiken.

Op de beurzen in de landen der Entente hebben de internationale voorvallen een zeer gunstigen indruk gemaakt. In de eerste plaats kwam dit wel te Parijs tot uiting door een groote vraag naar allerlei Russische waarden; dit was overigens vrijwel het eenige symptoom, dat van verhoogde belangstelling sprak. Ondanks de voordeelen, door de geassocieerde legers aan de Marne behaald, is het grootste gedeelte van het kapitaalcrachtige publiek nog niet in de hoofdstad teruggekeerd, zoodat van levendigen handel ter beurze in het algemeen nog geen sprake kan zijn. Het is echter wel tekenend, dat de ondertoon van de ook niet veelvuldig verhandelde fondsen plotseling veel krachtiger is geworden.

Hiertoe heeft ook wel eenigszins bijgedragen de verbeterde staat van de Bank van Frankrijk, voor zooverre het den goudvoorraad betreft. In de verkorte balansen der centrale crediet-instelling, welke de lezers wekelijks in dit blad vinden overgenomen, werden gedurende de laatste oorlogsjaren twee posten betreffende den goudvoorraad opgevoerd; één met betrekking tot het in de kluisen der bank aanwezige goud, de andere, welke aanwees hoe groot het tegoed in het buitenland was. Deze laatste post nu was in betrekkelijk korten tijd zeer sterk aangegroeid (van 8 Juni 1916 ad. Fr. 69 miljoen tot Fr. 2062 miljoen, of

38 pCt. van den totaal opgevoerden voorraad; in Juli 1918) en zij was vaak het onderwerp van bezorgde debatten in serieuze financiële kringen. Juist in de laatste weken nu schijnt hierin eenige verandering ten gunste te zijn gekomen, immers de jongste bankstaten toonen aan, dat de voorraad in de kluisen is toegenomen met Fr. 30 miljoen, terwijl het tegoed in het buitenland met Fr. 25 miljoen is verminderd. Een en ander heeft, hoewel nog van geringen omvang, een zeer goeden indruk ter beurze te weeg gebracht.

Te L o n d o n is dezelfde stemming als die te Parijs overheerschend. De zaken-omvang echter is uiterst klein gebleven. Interessanter dan de voorvallen ter beurze zijn dan ook de mededeelingen, die thans in de Engelsche pers verschijnen omtrent den stand der geldmarkt en der banken in het eerste halfjaar 1918. Wij ontleenen in dit verband enkele gegevens aan de „Times". Hieruit blijkt, dat de liquide middelen ruimer dan ooit te voren zijn geweest. De gemiddelde bankrate bedroeg 5 pCt. tegen $5\frac{5}{16}$ pCt. in het eerste halfjaar 1917. Het gemiddelde disconto voor driemaandswissels ging van $4\frac{13}{16}$ pCt. in het eerste halfjaar van 1917 en $4\frac{25}{32}$ pCt. in het tweede semester van dat jaar terug tot 3 $\frac{5}{8}$ pCt., terwijl de gemiddelde rentevoet voor deposito's 3 $\frac{3}{8}$ bedroeg tegen 4 pCt. over 1917. Hierdoor heeft zich de differentie tusschen wissel-disconto en deposito-rente tot $\frac{1}{2}$ pCt. verminderd tegen $\frac{13}{16}$ in het tweede halfjaar 1917. Te verklaren valt dit ten deele uit de omstandigheid, dat de concurrentie der banken, teneinde zoo groot mogelijke deposito's te verkrijgen, vrijwel verdwenen is, nu overeengekomen is, dat niet meer dan 3 pCt. rente zal worden vergoed. Desondanks zijn deze deposito's nog sterk aangegroeid. Zij bedroegen b.v. per 30 Juni j.l. bij de London County Bank niet minder dan £ 230 miljoen tegen £ 167 miljoen een jaar geleden, bij de National Provincial & Union Bank £ 176 miljoen tegen £ 147 miljoen, bij Lloyd's Bank £ 186 miljoen tegen £ 141 miljoen, bij de London City and Midland Bank £ 236 miljoen tegen £ 180 miljoen, enz. Ondanks de niet weinig gestegen kosten zijn de eindresultaten dan ook uiterst bevredigend geweest; toch oordeelden de verschillende directies het raadzaam zeer conservatief te werk te gaan bij de verklaring van dividenden en de uitkeeringen niet tot het peil van vóór den oorlog te verhoogen. Men is allereerst doende de zichtbare en stille reserves tot groote hoogte op te voeren, teneinde zoo krachtig mogelijk voor de tijden na den oorlog te zijn gewapend. Van de Londensche groote banken hebben slechts Loyds en de London & Provincial Bank hun uitkeeringen gedurende den oorlog onveranderd behouden.

Omtrent de fusie's van den laatsten tijd wordt nog opgemerkt, dat deze tendens wel reeds langen tijd merkbaar is (getuige het feit, dat in de laatste twintig jaren het aantal banken van 200 tot 20 is teruggegaan), doch dat de diep-ingrijpende gebeurtenissen op dit gebied eerst door den oorlog naar voren zijn geroepen. Wij hebben in deze kolommen reeds herhaaldelijk hierop de aandacht gevestigd.

Te N e w Y o r k kon de stemming in de achter ons liggende berichtperiode niet geanimeerd worden genoemd. Het is wel een eigenaardig verschijnsel, dat de markt te Wallstreet over het geheel loom blijft (eenige onbelangrijke koersverbeteringen buiten beschouwing gelaten) ondanks de voor de Vereenigde Staten zeer gunstige berichten van het Westelijk front zoowel als uit het vroegere Tsarenrijk; ondanks ook den goeden gang van zaken in de diverse industrieën. Zoo heeft de Steel-Corporation in haar jongsten kwartaalstaat doen zien, dat, niettegenstaande de hooge belastingen, zij haar surplus, na handhaving van hetzelfde dividend als over het vorig trimester, niet onbelangrijk heeft kunnen opvoeren en waar de Steeltrust steeds en terecht, als de graadmeter voor de gansche nijverheid wordt beschouwd, wordt ter beurze algemeen aangenomen, dat ook in de overige takken der Amerikaansche nijverheid een prospereerende toestand heerscht. De fondsemarkt reageert op deze berichten echter zoo goed als niet en blijft in haar onbewogen houding volharden. Vermoedelijk is dit in verband te brengen met de komende dingen op belastinggebied, die hun schaduwen vooruit werpen. Want ook de Unie moet zich langzamerhand gaan inspannen, teneinde zoodanig niet te trachten „de joindre les deux bouts" dan wel, niet alle voordeelen op financieel en monetair gebied te verliezen, die de oorlogsjaren haar hebben gebracht. Te dien einde worden zware heffingen voorgesteld, die in de eerste plaats zullen drukken op de z.g. oorlogs-ondernemingen, d.w.z. die maatschappijen, die van den wereldkrijg de grootste profijten trekken. En reeds thans wordt dit in de koersen verdisconteerd, zoodat een gecontinueerde levendige stemming tot nu toe niet mogelijk is gebleken.

Te o n z e n t heeft in de achter ons liggende berichtperiode op vrijwel alle markten een geprononceerde vacantie-

31 Juli. 3 Aug. 5 Aug. ^{Rijzing of} _{daling.}
 Int. Merc. Marineafgest. 29¹¹/₁₆ 29³/₈ 29¹¹/₁₆
 " " " " prefs. 101¹¹/₁₆ 99³/₄ 100¹/₈ — ¹⁵/₁₆
 De geldmarkt bleef zeer ruim; prolongatie 2½ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN.

6 Augustus 1918.

Het meest belangrijke feit, dat de cijfers ons deze week te zien geven is, dat de aanvoeren in de Vereenigde Staten van tarwe in de Westelijke plaatsen ongekend groot blijven. Dientengevolge is de zichtbare voorraad sterk toegenomen en is nu belangrijk grooter dan op denzelfden datum verleden jaar. Gewoonlijk blijft de zichtbare voorraad tot het einde van het kalenderjaar toenemen, alleen verleden jaar waren van het begin af de aanvoeren zoo teleurstellend, dat reeds in Juli de voorraad achteruit ging. Dit jaar komt er ongeveer vijf maal zooveel tarwe ter markt als in denzelfden tijd verleden jaar. Het ziet er dus voor de tarwevoorziening van West-Europa beslist beter uit. Niet alleen dat Noord-Amerika alleen reeds voldoende tarwe beschikbaar zal hebben voor de importbehoeften althans van de Geallieerden, ook Argentinië heeft nog belangrijke hoeveelheden beschikbaar en indien ook de volgende Argentijnsche oogst goed mocht uitvallen, zou zelfs indien de oorlog spoedig mocht eindigen en de Centralen en Neutralen wederom tarwe op eenigszins ruine schaal van overzee zouden kunnen betrekken, het grootste gedeelte van die versterkte vraag door Noord- en Zuid-Amerika kunnen bevredigd worden. Nadat het geruimen tijd tamelijk droog geweest is, zijn in Argentinië op den laatsten Juli plotseling zware regens begonnen, die buitengewoon gunstig zijn voor tarwe, haver en lijnzaad. De prijzen voor de nieuwe oogst dezer graansoorten zijn dan ook plotseling tamelijk scherp gedaald.

Wat mais betreft, het schijnt in de Vereenigde Staten te droog te zijn voor de nieuwe maisoogst en in verband daarmee zijn de markten over het algemeen zeer vast. In Argentinië blijft voorloopig nog een zeer groote voorraad beschikbaar voor export en als gevolg daarvan blijven de prijzen te Buenos Aires en Rosario vrijwel onveranderd.

Nederland. — Op enkele mooie dagen van de vorige week is er zonder twijfel veel rogge binnen gehaald. Thans is het weer wederom te vochtig.

Voor Nederland werd niets aangevoerd. Voor België zijn de aanvoeren den laatsten tijd bijzonder groot geweest; het

totaal, aangevoerd voor België, van grondstoffen voor de broodbereiding is aanmerkelijk hooger dan verleden jaar over hetzelfde tijdvak.

SUIKER.

De vooruitzichten voor de Bietooogsten blijven gunstig. Zoowel in Duitschland als ook in Oostenrijk-Hongarije is het blad- en wortelgewicht volgens F. O. Licht aanmerkelijk hooger dan verleden jaar op hetzelfde tijdstip en ook het suikergehalte laat niets te wenschen over. Men rekent op eenen gemiddelden tot goeden oogst.

Omtrent de Europeesche en Amerikaansche Suikermarkten valt niets nieuws te berichten.

Op Java vonden verder belangrijke afdoeningen plaats tot prijzen varieerende van f 5.— tot f 5¾ voor witte suiker uit oogst 1917 en 1918.

In de onderhandelingen over het vormen eener groote verkoopcombinatie is eindelijk meer teekening gekomen. Aangezien oneenigheid tusschen de producenten de goede uitkomst in gevaar bracht, heeft de Ned. Ind. Regeering ingegrepen en de producenten gewaarschuwd, dat verdere exportvergunningen voor niet aangesloten fabrieken geweigerd zouden worden, zoodat ieder producent nu wel tot toetreding genoodzaakt wordt. Als verkooplimes werden voorloopig de volgende prijzen vastgesteld: oogst 1918 f 7¼ voor Superieur, f 6¼ voor No. 16 e. h. en f 6.— voor No. 12/14; oogst 1917 een kwart gulden lager.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Oct. Dec.	Londen			New York 96 % Centrifugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas Job.	Americ. Granu- lated Job.	
2 Aug. 1918....	f —	64/9	—	—	60,55
26 Juli 1918....	„ —	64/9	—	—	60,55
19 „ 1918....	„ —	64/9	—	57/9	—
2 Aug. 1917....	„ —	53/9	18/6	37/6	7,02
2 Aug. 1916....	„ 27¼	47/1½	20/9	31/6	6,27
21 Juli 1914....	„ 11¾/2	18/-	—	—	3,26

RUBBER.

De markt bleef flauw gestemd in de afgelopen week en de prijzen liepen weder iets terug. De beperkende bepalingen, die het Amerikaansche Gouvernement in Mei vaststelde, waren voorloopig geldig tot 31 Juli en men verwacht nu iederen dag de vaststelling van meer omljnde bepalingen.

Noteeringen.

Data	Chicago			Buenos Ayres		
	Tarwe Aug.	Mais Aug.	Haver Aug.	Tarwe Aug.	Mais Aug.	Lijnzaad Aug.
3 Aug. '18	226	155¼	66⅞	11,90	5,75	25,30
27 Juli '18	226	155	76¼	12,05	5,85	25,65
3 Aug. '17	227½ ²)	104⅞ ²)	60¼ ²)	18,45	12,90	21,70 ²)
3 Aug. '16	129⅞ ²)	79⅞ ²)	42⅞ ²)	8,40	4,70	13,05
3 Aug. '15	126⅞ ²)	74⅞ ²)	39⅞ ²)	12,75	4,85	11,15
20 Juli '14	82 ¹)	56⅞ ¹)	36¼ ¹)	9,40 ²)	5,38 ²)	13,70 ²)

¹) per Dec. ²) per Sept. ³) 2 Aug. '17.

De noteeringen te Buenos Ayres zijn van 3 Aug. 1918, 27 Juli 1918, 2 Aug. 1917, 3 Aug. 1916, 3 Aug. 1915, 20 Juli 1914.

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten.	5 Aug. 1918	29 Juli 1918	5 Aug. 1917
Tarwe (inlandsche)	25,— ¹)	25,— ¹)	—
Rogge (70 Kg. natura gew.)	26,— ¹)	26,— ¹)	—
Mais (La Plata)	—	—	500,— ¹)
Gerst (60 Kg. natura gew.)	20,— ¹)	20,— ¹)	—
Haver (inlandsche)	20,— ¹)	20,— ¹)	—
Lijnkoeken (Noord-Ame- rika van La Plata-zaad)	—	—	240,— ¹)
Lijnzaad (inlandsch)	40,— ¹)	—	—

¹) Regeeringsprijs.

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor verbruik in Nederland.

Artikelen.	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	28 Juli— 3 Aug. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Overeenk. tijdvak 1917	28 Juli— 3 Aug. 1918	Sedert 1 Jan. 1918	Overeenk. tijdvak 1917	1918	1917
Tarwe	—	1.944	243.231	—	2.920	38.227	4.864	281.458
Rogge	—	—	8.465	—	—	—	—	8.465
Boekweit	—	—	2.314	—	—	—	—	2.314
Mais	—	—	106.627	—	4.590	67.438	4.590	174.065
Gerst	—	—	30.600	—	—	11.886	—	42.486
Haver	—	—	10.025	—	—	27.269	—	37.294
Lijnzaad	—	—	8.322	—	—	7.560	—	15.882
Lijnkoek	—	—	34.078	—	—	27.785	—	61.863
Tarwemeel	—	756	18.259	—	6.068	3.051	6.824	21.310
Andere meelsoorten	—	10.104	—	—	398	—	10.502	—

AANVOEREN in tons van 1000 K.G. voor België.

Tarwe	—	137.549	243.923	—	—	—	137.549	243.923
Mais	—	90.191	12.335	—	—	—	90.191	12.335
Rogge	—	5.174	—	—	—	—	5.174	—
Tarwemeel	9.514	52.130	—	—	—	—	52.130	—
Gerst	—	22.509	667	—	—	—	22.509	667

De noteeringen zijn:	einde voorafgaande week
Prima Crêpe loco/Aug. 2/1½	..... 2/2
„ „ September.... 2/2	..... 2/2¼
„ „ Oct./Dec. 2/2¾	..... 2/3¼
smoked Sheets 1 d. minder.	..... 1 d. minder.
Hard cure fine Para 3/-	..... 3/-½

KATOEN.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 4 Juli 1918.

De stijging van Amerikaansche katoenprijzen is geëindigd en de markt is weer flauwer. Het Bureau-bericht van verleden Dinsdag gaf een conditie aan van 85,8 %, het hoogste cijfer sedert 1911; verleden jaar was dit percentage 70,3 % en in 1916 81,1 %. Dit gunstige bericht benevens de mededeeling, dat de aanplant ruim 37 miljoen acres bedraagt, wijst zeker op een grooten oogst. Liverpool heeft New York gevolgd en prijzen van futures zijn gevoelig lager. Voorraden in Liverpool zijn klein en spinners berichten, dat het steeds moeilijker wordt geschikte partijen te bemachtigen, daar Regeeringsorders de voorkeur hebben. Egyptische katoen is onveranderd en er gaat ook daarin slechts weinig om.

De nieuwe bepalingen van den Control Board voor de productie der spinnerijen werden Dinsdag gepubliceerd. Het percentage, dat men voor vrije orders mag werken varieert in verhouding met het percentage voor Regeeringsorders, al naar gelang men meer of minder spindels voor Regeeringsorders bezet heeft. Als men b.v. voor 50 % voor de Regeering werkt, mag men met de overige spindels 17 % voor zichzelf werken met een arbeidsweek van 45½ uur; als men meer dan 60 % voor de Regeering werkt, mag men met het restant slechts 15 % werken bij een arbeidsweek van 55½ uur. Amerikaansche garens zijn dan ook zeer vast; de verminderde productie en de groote hoeveelheden, die nog geleverd moeten worden, zijn er de oorzaak van, dat spinners zich zeer onafhankelijk tegenover hun afnemers kunnen toonen en vrijwel kunnen vragen, wat zij willen.

Egyptische garens zijn sterk gevraagd en vast in prijs. Bolton staat deze week stil door de jaarlijksche vacantieweek, waardoor prijzen nog weer vaster zijn. Er is een goede vraag naar Egyptische garens in 80er en fijnere nummers, maar de moeilijkheid om levering binnen 4 à 6 maanden te krijgen, houdt verdere zaken tegen. Er is een flinke vraag voor garens om te merceriseeren, terwijl er ook nogal vraag is voor fijne getwijnde garens voor Regeeringsorders.

De doekmarkt blijft rustig, maar prijzen zijn bijzonder vast, terwijl de vraag van het Verre Oosten van weinig betekenis blijft. Zuid-Amerika en de kleinere markt benevens het binnenland blijven geregeld koopen, als zij tenminste nog redelijke levering kunnen krijgen, maar vele fabrikanten weigeren lang vooruit te verkoopen, omdat zij vreezen, dat hun moeilijkheden steeds grooter zullen worden.

Noteeringen voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands).

	5 Aug. '18	29 Juli '18	22 Juli '18	6 Aug. '17	5 Aug. '16
New York voor Middling ..	31,50 c	28,95 c	33,15 c	27,80 c	13,95 c
New Orleans voor Middling	28,25 c	27,75 c	29,75 c	25,63 c	13,57 c
Liverp. v. Good Midd. Americ.	21,02 d ¹)	20,97 d	22,54 d	19,85 d ²)	8,49 d ³)

¹) 2 Aug. 1918. ²) 7 Aug. '17 Middl. ³) 7 Aug. '16 Middl.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18	Overeenkomstige perioden	
	tot 2 Aug. '18	1917	1916
Ontvangsten Gulf-Havens..	5	} 9	} 10
„ Atlant. Havens	4		
Uitvoer naar Gr. Brittannië	4	15	1
„ „ 't Vasteland.	—	18	—
„ „ Japan etc...	—	—	—
Voorraden in duizendtallen	2 Aug. '18	2 Aug. '17	2 Aug. '16
Amerik. havens.....	923	539	543
Binnenland.....	677	330	324
New York.....	—	66	99
New Orleans.....	—	146	115
Liverpool.....	232	239	661

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
6 Aug. 1918..	nom. 122.-/-	399.-/-	30.10/-	52.-/-	52.-/-
29 Juli 1918..	nom. 122.-/-	385.-/-	30.10/-	52.-/-	52.-/-
3 Aug. 1917..	nom. 125.-/-	246.-/-	30.10/-	—/-	—/-
4 Aug. 1916..	nom. 106.10/-	167.10/-	28.10/-	47.-/-	47.-/-
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

BANKA-TIN.

In Nederlandsch-Indië zijn in Juni 1918 verkocht 22.000 pikols gouvernement-Banka-tin. De opbrengst daarvan bedroeg ongeveer f 4.462.000.— (St.ct.)

VERKEERSWEZEN. SCHEEPVAART.

3 Augustus 1918. De vaart tusschen Noord- en Zuid-Amerika wordt hoe langer hoe meer gemonopoliseerd door zeilschepen, die de vastgestelde maximumvrachten ontvangen. Lading, welke door de overheid niet dringend noodig geacht wordt, mag niet meer vervoerd worden; de controle neemt zulk een uitbreiding aan, dat gevreesd wordt, dat ook het vervoer van stukgoederen spoedig geheel onder regeeringstoezicht zal staan.

Verscheppingen van Zuid-Amerika naar Spanje staan nog niet onder toezicht der oorlogvoerenden. De vrachten bleven de laatste weken stijgen; betaald werd voor droge huiden 1500 Pesetas per 1000 K.G., voor tabak 500 Pesetas per kubieke Meter. Goede schepen zijn echter uitermate moeilijk te krijgen. De laatst ontvangen kranten maken melding van een vreemdsoortige verzameling drijvende voorwerpen, waaronder pontons, magazijnschepen en oude rivierschepen, die voor oceaanaart in dienst gesteld worden. Assurantie op lading, die met dergelijke vervoermiddelen verscheept wordt, is begrijpelijkerwijs niet te dekken.

Noorsche schepen, die in Noord-Amerikaansche havens voorraden voor eigen land komen halen, krijgen bunker-kolen en genieten allerlei faciliteiten. Overigens wordt de verschepping van lading en levering van bunker-kolen zoveel doenlijk beperkt, omdat er in Amerika tekort aan kolen is. Bij de spoorwegen zou openhooping van goederen, gepaard aan een tekort aan locomotieven, den aanvoer vertragen; bovendien zou een groot aantal mijnwerkers onttrokken worden aan hun werk ten behoeve van het leger. Teneinde een geregelde voorziening van bunker-kolen in de Hampton Roads havens te verzekeren, wordt bij Newport News een kolenopslagplaats gemaakt voor 300.000 tons. Aan de reeders der weinige vrije schepen wordt te kennen gegeven, dat voor bepaalde havens lading vervoerd moet worden, en dat zij bij weigering geen bunker-kolen krijgen om te kunnen vertrekken.

Zweden heeft 400.000 tons scheepsruimte afgestaan ten behoeve van de Entente en Amerika. Een gedeelte daarvan is op timecharter genomen tot vrachten, afwisselend naar gelang van grootte, van 41/6 tot 54/- per ton d.w., met molestverzekering voor rekening der bevrachters.

Bevrachtingen van Japansche schepen werden in den laatsten tijd niet meer gemeld. Nu en dan komen berichten binnen, waaruit blijkt, dat de Japanners zich geleidelijk meester maken van de vaart in het Verre Oosten, gedeeltelijk ook ten koste van Nederlandsche reederijen, voor zoover hare schepen in beslag genomen zijn.

Berichten van grootscheepschen aanbouw in Amerika blijven aanhouden. Ofschoon het verleden jaar aangekondigde bouwprogram nog niet uitgevoerd is, zijn er toch teekeningen, die er op wijzen, dat de scheepsruimte volgens plan gereed zal komen, zij het ook niet zoo snel als aanvankelijk gemeend werd. In Amerikaansche bladen wordt bericht, dat een gedeelte der in beslag genomen Nederlandsche schepen spoedig vrijgegeven zal worden als gevolg van het beschikbaar komen van nieuwe booten; het bericht werd nog niet bevestigd. Intusschen schijnt het thans wel vast te staan dat de verliezen door duikbootaandelingen op het oogblik door aanbouw bijgehouden worden.

Voor hout wordt betaald van de Bothnische Golf Kr. 280/320 naar de Oostkust van Engeland en fl. 140/170 per Std. D. B. B. naar Rotterdam/Amsterdam.

De scheepvaart van Nederland op Skandinavië zal nu eindelijk hervat worden, nadat tal van zwarigheden door beide oorlogvoerende partijen opgeworpen, uit den weg geruimd werden. Gelijk vroeger gemeld, zullen slechts schepen;

totaal metende 50.000 bruto reg. tons, tegelijkertijd in de vaart mogen zijn. Het bezwaar van Duitsche zijde tegen N.O.T. consignatie is thans eveneens opgeheven.

GRAAN.

Data	Petrograd Londen/ R'dam	Odessa Rotterdam	Atl. Kust Ver. Staten		San Lorenzo	
			Rotterdam	Bristol Kanaal	Rotterdam	Engeland
29 Juli/3 A. 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
22/27 Juli 1918	—	—	—	50/-	—	225/-
30 Juli/4 A. 1917	—	—	f 7,—	30/-	f 52,25	142/6
31 Juli/5 A. 1916	—	—	„ 15,—	10/11	„ 110,—	163/6
Juli 1914	11 d.	7/3	1/11 ¹ / ₄	1/11 ¹ / ₄	12/-	12/-

KOLEN.

Data	Cardiff				Oostk. Engeland	
	Bordeaux	Genoa	Port Said	La Plata Rivier	Rotterdam	Gothen- burg
29 J./3 A. 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	Kr.205
22/27 Juli 1918	69/-	101/3	200/-	120/-	—	„ 200
30 J./4 A. 1917	69/-	101/3	155/-	110/-	—	„ 190
31 J./5 A. 1916	34/-	66/9	80/-	38/-	f 6,50	„30.—
Juli 1914	fr 7,—	7/-	7/3	14/6	3/2	4/-

DIVERSEN.

Data	Bombay West Europa (d. w.)	Birma West Europa (rijst)	Vladivostok West Europa	Chili West Europa (salpêter)
	29 Juli/3 Aug. 1918....	275/-	500/-	—
22/27 Juli 1918....	275/-	500/-	—	190/-
30 Juli/4 Aug. 1917....	—	470/-	—	185/-
31 Juli/5 Aug. 1916....	86/3	150/-	152/6	140/-
Juli 1914....	14/6	16/3	25/-	22/3

Graan Petrograd per quarter van 496 lbs. zwaar, Odessa per Unit, Ver. Staten per quarter van 480 lbs. zwaar.
Overige noteeringen per ton van 1015 K.G.

RIJNVAART.

Week van 29 Juli tot 5 Augustus 1918.

De afgelopen week heeft zich gekenmerkt door een grootstijte in het Rijnvaartbedrijf. Zoowel van Rotterdam naar de Ruhrhavens, als van de Ruhrhavens naar den Bovenrijn, was bijna geen aanbod van vracht of sleepwerk. Het sleeploon van Rotterdam naar de Ruhrhavens is gedaald tot omstreeks 50 cents tarief, terwijl het sleeploon van de Ruhrhavens naar Mannheim omstreeks Mk. 2,— per ton was. Schepen voor kolenladingen naar den Bovenrijn werden in het geheel niet gecharterd; de reden hiervan is te zoeken in weinig of geen aanvoer in de Ruhrhavens tengevolge van de thans alom heerschende ziekte, welke ook in hevige mate in het Ruhrgebied schijnt te heerschen. De waterstand was voortdurend vallende, aan het eind der week wees Cauber Pegel Meter 2,09 aan.

INKLARINGEN
TE IJMUIDEN.

Landen van herkomst	Juli 1918		Juli 1917	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnel. havens.	4	6.193	9	4.929
Groot-Britannië	—	—	10	4.135
Noorwegen	1	85	4	393
Zweden	4	542	11	7.222
Vereen. Staten..	2	7.187	—	—
Brazilië	—	—	1	2.546
Totaal	11	14.007	35	19.225
Periode 1 Jan.-31 Juli.	124	48.659	356	329.408 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	10	13.942	25	12.653
Britsche	—	—	5	3.062
Duitsche	—	—	3	2.209
Zweedsche.....	1	65	2	1.301
Totaal	11	14.007	35	19.225

¹⁾ 1913, 1362 schepen met 1.551.766 N. R. T.

(Halverhout & Zwart's Scheepsagentuur.)

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	Juli 1918		Juli 1917	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnel. havens.	8	461	22	1.060
Groot-Britannië	25	10.412	73	34.298
Noorwegen	4	298	6	1.452
Zweden	5	2.124	8	3.534
Denemarken....	1	53	—	—
Frankrijk.....	1	109	—	—
Westkust Afrika	—	—	2	1.173
Vereen. Staten..	22	61.798	9	15.438
Argent.,Uruguay	—	—	2	2.512
Totaal	66	75.255	122	59.467
Periode 1 Jan.-31 Juli.	548	490.943	1.016	892.844 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	25	14.750	41	17.176
Britsche	18	9.110	63	24.474
Duitsche	—	—	1	—
Noorsche	12	30.874	3	6.127
Belgische	6	16.321	6	5.189
Zweedsche.....	4	4.147	6	5.483
Deensche	1	53	1	1.018
Urugaansche ..	—	—	1	—
Totaal	66	75.255	122	59.467

¹⁾ 1913, 6663 schepen met 8.035.307 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentuur.)

ADVERTENTIËN

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM
Telefoon 3600

's-GRAVENHAGE
Telefoon H 280, 300

GRONINGEN
Telefoon 1555

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc., in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

GEBROEDERS CHABOT ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening.
Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Ver-
koop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e.a. verzekeringen
van elken aard.

Indische Handels Compagnie gevestigd te BATAVIA.

Het Bestuur brengt ter kennis van Aandeelhouders, dat van heden af ten kantore der Maatschappij te BATAVIA en ten Bijkantore te AMSTERDAM, Keizersgracht 670, tegen inlevering der talons van de aandeelen genummerd 1—250 en van de talons met bijbehorende zes laatste dividendbewijzen der aandeelen genummerd 251—500, nieuwe dividendbladen met bijbehorenden talon in ontvangst genomen kunnen worden.

HET BESTUUR.

Batavia, 1 Augustus 1918.
Amsterdam,

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22 AMSTERDAM

KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

DE SPAARNE-BANK HAARLEM

Gestort Kapitaal en Reserves f 1.184.000,—

REKENING-COURANT, CREDIETEN, INCASSEERINGEN, ASSURANTIËN,
WISSELS, EFFECTEN, COUPONS, PROLONGATIËN, DEPOSITO'S, ENZ.

The Ph. van Ommeren Corporation of New York 42 BROADWAY NEW YORK

belast zich met expeditie en verscheping van goederen van
Amerika naar Holland, Ned. Oost- en West-Indië
enz. enz. en desgewenscht ook met opdrachten van anderen aard
Nadere inlichtingen worden gaarne verstrekt door
PHS. VAN OMMEREN, Rotterdam.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD AMSTERDAM

Geregelde
Passagiers- en Vrachtdienst
met nieuwe, moderne
post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM EN ZUID-AMERIKA VIA NEW YORK

Internationale
Bank
voor
zakelijke waarborg
te Groningen.
5% pandbrieven
TOT DEN
KOERS VAN 97%

MAATSCHAPPIJ

voor

Scheeps- en Werktuigbouw „FIJENOORD” ROTTERDAM

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachtschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelley-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

's-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE,
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG,
SINGAPORE, SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

N.V. W. van Driel's Stoomboot- en Transportondernemingen

ROTTERDAM

Reeders, Cargadoors, Expeditieus, Zeebevrachtingsagenten

Telegramadres: FIAT.

Telefoonnummers: 1958, 1977, 1997.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers

Expeditieus en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN
„CALVÉ-DELFT”
TE DELFT

ARTIKELEN:

Delftsche Slaolie

Arachide-olie

Sesam-olie

Soya-olie

Bakkers-olie

Plantenvet Delfia

Cocos-olie N. O. F.

Grondnotenkoeken en -meel

Sesamkoeken en -meel

Cocosmeel

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang

Drie droogdokken met lichtvermogen tot 14000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren
Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen
Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën

Wm H. MÜLLER & Co.

REEDERS EN KOOPLIEDEN

HOOFDKANTOOR: 's-GRAVENHAGE

HOLLAND-AMERIKA LIJN

GEREGELDE AFVAARTEN TUSSCHEN

ROTTERDAM en NEW YORK, BOSTON, PHILADELPHIA,
BALTIMORE, NEWPORT NEWS, NORFOLK, SAVANNAH,
NEW ORLEANS, CUBA, MEXICO en NEW YORK-JAVA.

Voor inlichtingen wende men zich tot de

HOLLAND-AMERIKA LIJN, WILHELMINAKADE, ROTTERDAM

Scheepvaart- en Steenkolen-Maatschappij — Rotterdam

Filialen: AMSTERDAM — IJMUIDEN — LEEUWARDEN — HARLINGEN

ENGELSCHE STEENKOLEN

GEREGELDE LIJNEN VICE-VERSA:

ROTTERDAM—LONDON; ROTTERDAM—HULL/GOOLE; ROTTERDAM—NEWCASTLE;
ROTTERDAM—LEITH

VAN RIJN & Co

UTRECHT — POSTBUS 40

*EENIGE FABRIKANTEN
VAN DE UTRECHTSCH*

FIJNE TAFELMOSTERD

P. Clos & Leembruggen

LEIDEN

Opgericht 1 Mei 1766

Tel. Intercomm. 370
Telegr.-Adres: CLOS

Sajetten en Wollen
Garens voor Hand-
en Machinebreien

R. S. STOKVIS & ZONEN Ltd - ROTTERDAM

Groote voorraden van artikelen op industriëel gebied

De Erven de Wed. J. van Nelle

ROTTERDAM

Tabaks- en Sigarenfabrieken
Koffiebranderij - Theehandel

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

ANNO 1616

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

BLAAUWHOEDENVEEM - VRIESSEVEEM

AMSTERDAM   ROTTERDAM   ANTWERPEN

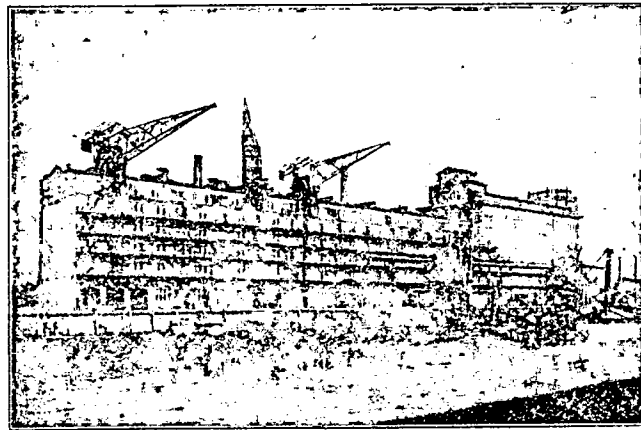
EXPEDITEURS

MAATSCHAPPELIJK

KAPITAAL:

f 10.000.000,—

EXPEDITIE
IN- EN UITKLARING
ASSURANTIE

PAKHUIS EN SILO-GEBOUW „ST. JOB“, ROTTERDAM
BEËEDIGDE WEGERS EN METERS

RESERVE-
FONDSEN:

f 1.639.297,15½

RUBBER-
ETABLISSEMENT
KINA-ETABLISSEMENT

BEWARING VAN KOOPMANSGOEDEREN TEGEN UITGIFTE VAN
„CEDULLEN AAN TOONDER”

WELKE LEVERBAAR EN BELEENBAAR ZIJN

MODERNE KOEL- EN VRIESINRICHTINGEN TE AMSTERDAM EN ROTTERDAM VOOR HET OP LAGE
TEMPERATUREN BEWAREN VAN AAN SPOEDIG BEDERF ONDERHEVIGE LEVENSMIDDELEN EN HANDELSWAREN.

CORRESPONDENTEN:

TE LONDEN: BRITISH BLAAUWHOEDENVEEM, LTD., 1 MINCING LANE, E.C.
BIJKANTOOR TE LIVERPOOL.

IN NED. INDIË: „HET INDISCHE VEEM" EN „DE SCHEEPSAGENTUUR", BATAVIA, ENZ.

J.C. GOUDRIAAN'S
INDUSTRIE- EN EXPORT-MAT

MOTORLOCOMOTIEVEN
TRANSPORTWAGENS
VOOR ALLE DOELEINDEN

AANLEG VAN
FABRIEKSSPOOR

— SPOORWEGMATERIEEL —

DIRKZWAGER'S SCHEEPSAGENTUUR

MAASSLUIJ EN HOEK VAN HOLLAND

Belasten zich met het rapporteeren van schepen en het
behandelen van scheepszaken op den Nieuwen Waterweg

NIEUWE BERGING-MAATSCHAPPIJ

MAASSLUIJ

Contracteeren voor het bergen van gezonken schepen en
ladingen, op de rivieren en buitengaats; belasten zich met
het instellen van duikeronderzoek, enz. enz.

NEDERLANDSCH-TRANSATLANTISCHE HYPOTHEEKBANK TE AMSTERDAM

WERKT IN CANADA MET EIGEN KANTOREN
DIRECTIE: J. MEES TE AMSTERDAM, L. DROOGLEEVER FORTUYN TE WINNIPEG

5 en 6% **PANDBRIEVEN**
IN STUKKEN VAN f 1000,—, f 500,— EN f 100,—
AFGIFTE TEGEN BEURSKOERS

MARX & Co's BANK

ROTTERDAM, Zuidblaak 56
's-Gravenhage, Kneuterdijk 13

KAPITAAL f 8.000.000,— VOLGESTORT

Directie: P. J. VAN OMMEREN, Jhr. D. F. REUCHLIN, S. S. BOSMAN JR.

Raad van Commissarissen: Mr. J. A. LOEFF, J. RIJPPERDA WIERDSMA, A. C. MEES en Mr. A. J. MARX